

การศึกษาไทย ๒๕๕๒ – ๒๕๕๓

สู่เส้นทางแห่งอาจารย์บูชา “ครูเพื่อศิษย์”

ส.ค.ส. ๒๕๕๓

วิจารณ์ พานิช

จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่เป็นวิทยาทาน

พิมพ์ครั้งแรก : ธันวาคม ๒๕๕๒
จำนวน : ๑,๐๐๐ เล่ม
อำนวยการจัดพิมพ์ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.)
๙๗๙/๖๔ ชั้น ๒๓ อาคารเอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๙๘-๐๖๖๔-๘ โทรสาร ๐-๒๒๙๘-๐๐๕๗

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

วิจารณ์ พานิช.

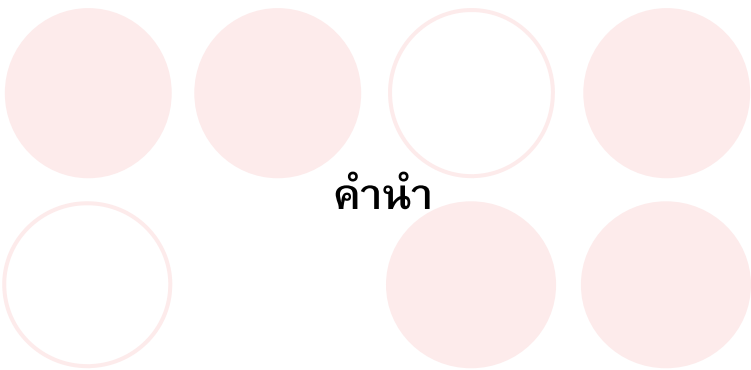
การศึกษาไทย ๒๕๕๒ – ๒๕๕๓ สู่เส้นทางแห่งอาจารย์บูชา “ครูเพื่อศิษย์”.

พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ, สคส., ๒๕๕๒.

๘๙ หน้า.

๑. การศึกษา.

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๒๓๕-๘๙๐-๗



คำนำ

เนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๓ นี้ ผมได้รวบรวมข้อเขียน
ในเว็บล็อก <http://gotoknow.org/blog/thaikm> และ <http://gotoknow.org/blog/council> ที่เหมาะสมจำนวนหนึ่ง จัดพิมพ์เป็นเล่มเล็กๆ แจกจ่าย
แทนบัตร สดส. เพื่อแสดงความระลึกถึงญาติมิตร รวมทั้งเพื่อทำประโยชน์
ในการช่วยกันหาทางเปลี่ยนเส้นทางของการศึกษาไทย ไปสู่เส้นทางที่บูชา
“ครูเพื่อศิษย์”

นอกจาก ข้อเขียนของผมเองแล้ว ยังได้คัดเลือกข้อเขียนของ
“ครูเพื่อศิษย์” บางท่าน มาลงไว้ด้วย เพื่อแสดงวิธีคิดและวิธีปฏิบัติของท่าน

ผมขอตั้งจิตอธิษฐานให้สังคมไทยทั้งสังคมช่วยกันบูชา “ครูเพื่อศิษย์”
ด้วยวิธีการต่างๆ เน้นที่การบูชาด้วยเครื่องมือในการทำงาน “เพื่อศิษย์” คือ
ไม่ใช่แค่ยกย่องเฉยๆ แต่ช่วยกันอำนวยความสะดวก หรือเข้าไปช่วยเหลือ
ส่งเสริมให้ “ครูเพื่อศิษย์” ทำงานสะดวกขึ้น มีพลังมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้
ทำงานเป็นกลุ่มก้อน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย สร้างพลังของ “ครูกู้แผ่นดิน”
ขึ้นในแผ่นดินไทย

ในโอกาสนี้ ผมขอพิจารณาว่า จะตั้ง “รางวัลครูเพื่อศิษย์” ขึ้น ๓
รางวัล ให้แก่ “ครูเพื่อศิษย์” ใน ๓ โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดพิชัยาราม
ตำบลท่ายาง อำเภอเมืองฯ จังหวัดชุมพร โรงเรียนศรียาภัย จังหวัดชุมพร
และโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา แต่ละรางวัลเป็นเงิน ๑๒,๐๐๐

บาทต่อปี สำหรับใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของ “ครูเพื่อศิษย์” ซึ่งจะใช้ในเรื่อง ส่วนตัวก็ได้ ใช้ในกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของศิษย์ก็ได้ โดยตั้งใจไว้ว่า หาก ได้ผลดี และมีกำลังเงิน จะให้รางวัลนี้ทุกปี จะเน้นให้แก่ครูคนเดิมอย่างต่อเนื่อง หากการปฏิบัติงานได้ผลดี

ที่โรงเรียนวัดพิชัยาราม จะตั้งรางวัล “ดารี จ้อ วิจารย์ วิชัย วิชิต วิเชียร วิจัย วิภา วิโรจน์ พานิช” เรียกย่อๆ ว่า “รางวัลดารีจ้อ” เพื่อเป็น อนุสรณ์แก่ นายดารี พานิช ผู้วายชนม์ เป็นการฉลองโอกาสที่ นางจ้อ พานิช มีอายุครบ ๙๐ ปี และเป็นการแสดงความกตัญญูแก่โรงเรียนที่ได้ให้การศึกษา แก่ลูกทั้ง ๗ คน ของนายดารี - นางจ้อ พานิช วางรากฐานความรู้ จนเรียน จบปริญญาทุกคน รางวัลนี้ ลูกๆ ของนายดารี - นางจ้อ พานิช ที่ยังมีชีวิตอยู่ ๖ คน จะร่วมกันบริจาคเงิน

ที่โรงเรียนศรียาภัย จะตั้งรางวัล “ดารี จ้อ วิจารย์ พานิช” เพื่อเป็น อนุสรณ์แก่ นายดารี พานิช ผู้วายชนม์ เป็นการฉลองโอกาสที่ นางจ้อ พานิช มีอายุครบ ๙๐ ปี และเป็นการแสดงความกตัญญูแก่โรงเรียนที่ได้ให้การศึกษา แก่ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารย์ พานิช วางรากฐานทางวิชาการ อย่างดีเยี่ยม ระหว่างปีการศึกษา ๒๔๙๕ – ๒๔๙๙ เป็นเวลา ๕ ปี (ม. ๑ – ม. ๕ ในสมัยนั้น) มีผลให้ในปีการศึกษา ๒๕๐๒ ผมสอบ ม. ๘ (ประโยคเตรียม อุดมศึกษา) ได้เป็นที่ ๑ ของประเทศ

ที่โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จะเรียไรเงินจากลูก เพื่อตั้งรางวัล “วิจารย์ อมรา มุรธา มุขยา วิจักขณ์ พานิช” เพื่อแสดงความขอบคุณ

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ที่ได้ให้การศึกษาแก่บุตรของผม ๓ คน ในช่วง
ม. ๑ - ๓ จนเวลานี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นคนดี ทำคุณประโยชน์ให้แก่
แผ่นดิน และแกโลก ได้อย่างดีทั้ง ๓ คน

ขอผลแห่งคุณงามความดีทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ญาติมิตร และ
ปวง “ครูเพื่อศิษย์” ประสบความสุข ถึงพร้อมด้วยจตุรพิพร คือ ลาภ ยศ
สรรเสริญ สุข และมั่งสู่สถานติสุข และวิมุตติสุข ผ่านทาน ศีล และภาวนา
ตลอดปีใหม่ ๒๕๕๓ และตลอดไป ทุกท่านเทอญ

วิจารณ์ พานิช

๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

สารบัญ

“ครูเพื่อศิษย์” คือใคร

๒

ตัวอย่าง “ครูเพื่อศิษย์” ในสหรัฐอเมริกา

๖

ตัวอย่าง “ครูเพื่อศิษย์” ในประเทศไทย

๔๖

“ครูเพื่อศิษย์” ทำอะไรบ้าง

๗๔

ช่วยกันสนับสนุน “ครูเพื่อศิษย์” ได้อย่างไรบ้าง

๘๐

ครูที่กำลังบำเพ็ญเพียร

ไปสู่ความเป็น “ครูเพื่อศิษย์”

ควรทำอะไร

๘๖



๑๓๓๑-๑๘๐

เป็นดอกไม้ที่โน้มต่ำลงเสมอ
เหมือนเด็กที่ยกมือไหว้
พร้อมที่จะเรียนวิชาความรู้ต่างๆ
และจะมีเมล็ดมาก
รอรกรวม ได้ง่ายในทุกที่...



“ครูเพื่อศิษย์” คือใคร



การให้นิยาม “ครูเพื่อศิษย์” ทำได้ง่ายๆ ว่า หมายถึงครูที่เห็นแก่ศิษย์มากกว่าเห็นแก่ตัวเอง อุทิศชีวิตให้แก่การทำหน้าที่ “ครูเพื่อศิษย์” และมุ่งพัฒนาความสามารถในการทำหน้าที่ “ครูเพื่อศิษย์” อย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งมีความสุข ความพึงพอใจในการทำหน้าที่ “ครูเพื่อศิษย์” และมีความสุขจากการที่ศิษย์ได้เติบโต ประสบความสำเร็จในชีวิตตามอัตภาพของตน

“ครูเพื่อศิษย์” คือ ครูที่มีวิญญานครูอย่างแท้จริง

ใครเป็นหรือไม่เป็น “ครูเพื่อศิษย์” ให้ถามนักเรียน

“ครูเพื่อศิษย์” คือครูที่นักเรียนไว้วางใจ (trust) และยึดถือว่า เป็นบุคคลที่ตนพึ่งพาได้



ดอ๓เฌม

มีปลายแหลม...เปรียบได้กับ
ปัญญาอันเฉียบแหลม
เกสรดอกเฌมมีรสหวาน...
เปรียบได้กับชีวิตที่มีความสุขชื่น



ตัวอย่าง “ครูเพื่อศิษย์” ในสหรัฐอเมริกา



ผมมีตัวอย่างเดียว ได้จากหนังสือ Teach Like Your Hair's on Fire, Penguin Books, ๒๐๐๗ เขียนโดย Rafe Esquith ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ของโรงเรียนในเขตยากจนของนครลอส แองเจลีส สหรัฐอเมริกา (ขอขอบคุณ รศ. ดร. วรากรณ์ สามโกเศศ ผู้มอบหนังสือพิเศษเล่มนี้แก่ผม) ผมยกย่องให้ ครู Rafe Esquith เป็น “ครูเพื่อศิษย์”

อ่านจากหนังสือเล่มนี้แล้ว เห็นได้ชัดเจนว่า ครู Rafe มีความสนุกสนานและภาคภูมิใจในอาชีพครู ที่ทำหน้าที่สอนเด็ก ป.๕ มาเป็นเวลานาน ๒๕ ปี ด้วยความเพียรพยายามคลั่งไคล้ไหลหลง และชีวิตความเป็นครูของท่าน เป็นชีวิตของการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จากการทดลองวิธีการใหม่ๆ และประเมินด้วยตนเองว่า เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนหรือไม่ รวมทั้งเรียนรู้จากการขอคำแนะนำจากศิษย์เก่าที่เรียนสูงขึ้นไปแล้ว หรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว ทำให้ท่านมีหลักการสอนที่ลึกซึ้งแยบยล ในทุกวิชาที่เด็กเรียน ผมได้เขียนตีความเรื่องราวในหนังสือเล่มนี้ไว้ ๑๘ ตอน ใน บล็อก Gotoknow ดังจะขอคัดลอกมาลงไว้ โดยดัดแปลงเพียงเล็กน้อย ดังต่อไปนี้

สู่ระดับ ๖

มิน่าเล่า หนังสือเล่มนี้จึงเป็น Bestseller ผมอ่านบทแรกก็ชื่นใจ ในความเป็นครูของผู้เขียนคือ Rafe Esquith หนังสือเล่มนี้ในสายตาของผม เป็นเรื่องราวความสนุก ทำลาย และเรียนรู้จากอาชีพครู เป็นหนังสือที่สะท้อน วิญญาณครู ที่ทุกขณะจิตเพ่งอยู่กับการเรียนรู้ของศิษย์



สรุปเชิงตีความบทแรก

- ◇ ห้องเรียนต้องไม่ใช่สถานที่แห่งความกลัว แต่เป็นสถานที่แห่งความเชื่อใจ ความรัก
- ◇ นักเรียนต้องการฟังครู ครูจึงต้องฟังได้ เชื่อใจได้ ไวใจได้
- ◇ กฎระเบียบต้องสมเหตุสมผล
- ◇ ทำตัวเป็นตัวอย่าง (role model)

ต้องอ่านตัวอย่างในหนังสือ จึงจะได้รสชาติ เพราะจริงๆ แล้วครู Rafe Esquith สอนอยู่ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตคนจน นักเรียนมาจากครอบครัว Latino คือ พูดภาษาสเปน และครู Rafe ก็ต้องเผชิญความเจ็บปวดมากมายในฐานะครูน้อย สอนระดับ ๕ คือเทียบเท่า ป. ๕ ของเรา

แรงบันดาลใจให้ผมเขียนบันทึกนี้คือ บทที่ ๒ ที่ว่าด้วยการพัฒนาศีลธรรม ๖ ระดับ เป็นภาคปฏิบัติของทฤษฎี **Six Levels of Moral Development** ของ **Lawrence Kohlberg**

สรุปประเด็นบทที่ ๒

- ◇ เป้าหมายในการทำหน้าที่ครูของครู Rafe คือ ช่วยเหลือให้นักเรียนได้บันไดการพัฒนาศีลธรรม (คุณธรรม) ขึ้นสู่ระดับ ๖
- ◇ หน้าที่นี้ยิ่งใหญ่กว่าเป้าหมายอ่านออกเขียนได้
- ◇ บันไดขั้นที่ ๑ ปฏิบัติเพราะความกลัว ไม่อยากเดือดร้อน



- ◇ บันไดขั้นที่ ๒ ปฏิบัติเพราะอยากได้รางวัล
- ◇ บันไดขั้นที่ ๓ ปฏิบัติเพราะอยากเอาใจคนบางคน
- ◇ บันไดขั้นที่ ๔ ปฏิบัติเพราะต้องปฏิบัติตามกฎ
- ◇ บันไดขั้นที่ ๕ ปฏิบัติเพราะต้องการให้ตนดูดี ให้ได้ชื่อว่าเป็นคนดี ให้ได้ชื่อว่ามีน้ำใจ
- ◇ บันไดขั้นที่ ๖ ปฏิบัติตามหลักการหรืออุดมการณ์ของตนเอง ไม่ต้องการ ให้มีคนอื่นยกย่องชมเชยหรือให้รางวัล
- ◇ ครูที่เข้าใจ เอาใจใส่ และช่วยเหลือเด็กให้ไต่บันได ๖ ขั้น ของการพัฒนาคุณธรรม คือ สุดยอดครู

อ่านเพื่อชีวิต

บทที่ ๓ Reading for Life ผมจับสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- ◇ ผมรู้สึกว่าคุณ Rafe กับผมเป็น “คนคอเดียวกัน” คือ ชอบเสาะหาความเข้าใจผิดในงาน ส่วนที่ตนมุ่งมั่นทำให้ดีใน “ระดับที่แตกต่าง” (make a difference) นำมาหาวิธีทำให้ดีกว่า
- ◇ แทนที่จะมุ่งสอนอ่านให้เด็ก (ป.๕ อายุ ๑๐ ขวบ) อ่านออก ตามที่ทางการกำหนด คุณ Rafe มุ่งสอนให้เด็ก “อ่านเพื่อชีวิต” คือ ให้รักการอ่าน สนุกกับการอ่าน
- ◇ แทนที่จะวัดสัมฤทธิ์ผลของการเรียน การอ่านแบบที่ทางการกำหนด คุณ Rafe บอกว่า ควรวัดที่จำนวนครั้งของเสียงหัวเราะ



และปริมาณหยาดน้ำตาของเด็ก เพราะแสดงว่า เด็กซาบซึ้งกับ
เรื่องที่อ่าน

- ◇ เด็กต้องการโค้ช หรือผู้ให้คำแนะนำ ผู้ช่วยเหลือให้อ่านเข้าใจ และ
สนุกกับเรื่องราวในหนังสือ ต้องการคำแนะนำให้เลือกอ่าน
ที่เหมาะสมต่อพื้นฐานของเด็ก คือ ไม่ยากหรือซับซ้อนเกินไป
จนน่าเบื่อ และตามความชอบของเด็ก นี่คือน้ำใจของ “ครูเพื่อ
ศิษย์” ที่ครูจะเรียนรู้วิธีทำหน้าที่นี้ได้ไม่จืดจาง
- ◇ แรงถ่วงความสามารถในการอ่าน ที่เป็นตัวหาผลประโยชน์จากเด็ก
และถ่วงพัฒนาการเด็ก ได้แก่ ทีวี วิดีโอเกม ครูที่สอนห่วย
ความยากจน ครอบครัวแตกแยก และการไม่มีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ
- ◇ เพื่อให้เด็กรักการอ่าน และอ่านหนังสือสนุก เด็กต้องการผู้ใหญ่
ให้คำแนะนำ
- ◇ การไปห้องสมุดเป็นวิธีสร้างนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่า
ของการอ่าน แต่ต้องมีผู้ใหญ่ไปให้คำแนะนำ ครูต้องไม่ใช่แค่ปล่อย
ให้เด็กไปห้องสมุด แล้วลงบันทึกว่า เป็นชั่วโมงเข้าห้องสมุด
- ◇ สโมสรหนังสือ (book club) ที่จัดอย่างดี จะช่วยสร้างนักอ่าน
ช่วยให้เด็กได้พบและแลกเปลี่ยนกับ “คนคอเดียวกัน” ในด้าน
การอ่านหนังสือ



วิญญาน “ครูเพื่อศิษย์”

หนังสือเล่มนี้ทำให้ผมเห็นวิญญาน “ครูเพื่อศิษย์” ในตัวผู้แต่ง คือ ครู Rafe Esquith ทั้งๆ ที่ผมเพิ่งอ่านหนังสือนี้ไปเพียง ๓ บทจาก ๑๘ บท ผมก็อยากสรุปว่า ผมเห็นวิญญาน “ครูเพื่อศิษย์” อย่างไรบ้าง

เท่าที่ผมเห็น ครูทั่วไปเน้นการทำงานให้บรรลุตามที่คุณบริหารและหน่วยเหนือกำหนด แต่ครู Rafe เขียน ๒ บทแรกในหนังสือ ชอ่นสาระสำคัญว่า ครูต้องช่วยให้เด็กเติบโตไปเป็นคนดี “ดี” มาก่อน “เก่ง” เห็นชัดเจนมากใน ๒ บทแรกของหนังสือ และไม่ใช่เขียนหลักการเฉยๆ ได้เล่าเหตุการณ์และวิธีการของครูด้วย หนังสือเล่มนี้โดดเด่นตรงที่ยกวิธีปฏิบัติมา เพื่อจะบอกว่าประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางการศึกษาและพัฒนาการเด็กอย่างไร

- ◇ ครู Rafe ทำหน้าที่ครู โดยเน้นทำหน้าที่เพื่อเด็ก จิตใจจดจ่ออยู่ที่เด็ก ไม่ใช่จดจ่ออยู่ที่การเอาใจนาย
- ◇ ครู Rafe ยกเอาตัวเด็กและเหตุการณ์ในชั้นเรียน มาอธิบายภารกิจและความภูมิใจ หรือความเข้าใจของครู และอธิบายวิธีประยุกต์ใช้ทฤษฎีได้อย่างลึกซึ้งมาก แต่เข้าใจง่าย เพราะอยู่บนฐานของการปฏิบัติจริง
- ◇ หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นการเอาประสบการณ์มาเล่า อย่างมีการจัดหมวดหมู่ความคิด หนังสือจึงอ่านสนุก อ่านแล้ววางไม่ลง ผมอยากให้มีคนแปลออกสู่สังคมไทย
- ◇ ครู Rafe มองเห็นหน้าที่ครูในทุกกิจกรรมการเรียนของเด็ก มองเห็นคุณค่าของการแนะนำ (guidance) ของครู และมองว่า จุดนี้คือการเรียนรู้ไม่มีวันจบของครู เพราะเด็กมีความแตกต่าง



หลากหลายมาก และเด็กก็เปลี่ยนไปตามสังคมสภาพแวดล้อม
ความสนุกของอาชีพครูอยู่ตรงนี้เอง

◇ ครู Rafe เล่าในหน้าแรกของบทที่ ๓ ว่า ช่วงเวลาที่ทรมานที่สุดในชีวิตความเป็นครู คือ ปายวันอังคาร ที่เป็นเวลาของ staff meeting ที่มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยเหนือมาให้คำแนะนำ ผมเดาว่าคงจะคล้ายศึกษานิเทศก์ของเรา ครู Rafe เล่าว่า เพื่อแก้ปัญหาเด็กอ่านไม่ออก จึงมี “literacy coach” ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำวิธีแก้ปัญหาเด็กอ่านหนังสือไม่ออกโดย “ผู้เชี่ยวชาญ” เหล่านี้มาจากครูที่ไม่เคยประสบความสำเร็จในการสอนเด็ก ทำให้ผมนึกถึงสภาพในบ้านเรา และนึกถึงเวียดนามที่ผมเคยไปดูงานที่ครูน้อยบอกว่า เวลาครูน้อยแก้ปัญหาเด็กบางคนไม่ได้ ก็จะไปปรึกษาครูใหญ่ ครูใหญ่จะเป็นคนที่มีประสบการณ์ในการดูแลแก้ปัญหาของเด็กนักเรียน

◇ ยิงตอนที่ครู Rafe เล่าเรื่อง เด็กหญิง Brenda ที่เป็นผู้ช่วยเหลือเด็กที่ถูกรังแก แม่ของเด็กมาที่ห้อง มาถามหาเด็กที่ช่วยเหลือลูกของตน เพื่อจะขอบคุณ แต่เด็กหญิง Brenda ไม่แสดงตัว ครู Rafe สังเกตหรือจับผิดได้ แต่ก็ไม่ได้กระโดดกระตาก แต่เอามาเล่าเป็นตัวอย่างของเด็กที่บรรลุระดับ ๖ ของ Moral Development ตามทฤษฎีของ Lawrence Kohlberg คือ ทำดีตามความเชื่อของตนเอง ไม่ใช่เพื่อหวังคำชมหรือชื่อเสียง



สอนเขียน

บทที่ ๔ ว่าด้วยการสอนเขียน ที่ไม่ใช่แค่เขียนสะกดการันต์ และไวยากรณ์ถูกต้อง

- ◇ เขียนเป็นนั้นมากกว่าเขียนเป็นตัว สะกดการันต์ถูกต้อง ต้องเขียนเป็นเรื่อง สนุก น่าอ่าน และผู้เขียนก็สนุก ภูมิใจ
- ◇ เมื่อครู Rafe เริ่มเป็นครูในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กระทรวงศึกษาของ ลอส แองเจลิส แจกหนังสือเรื่องไวยากรณ์ที่เขียนอย่างดีเยี่ยม และเริ่มโครงการ Young Authors ให้นักเรียนเขียนหนังสือและเย็บเล่มด้วยตนเอง มีงานหนังสือประจำปี ที่นักเรียนมาชื่นชมหนังสือของเพื่อน และมีการแจกรางวัล งานนี้คึกคักมากในปีต้นๆ แล้วก็ค่อยๆ ชบเซาลงไปเรื่อยๆ ส่วนหนึ่งเพราะครูไม่มีเวลาดูแลศิษย์ เนื่องจากหมดเวลาไปกับการกรอกแบบประเมินสารพัดแบบ (ช่างเหมือนเมืองไทยเสียจริง)
- ◇ กระทรวงศึกษา (ของ ลอส แองเจลิส) มีนโยบายและการบริหารงานที่ผิดพลาด ศิษยานุศิษย์ไม่รู้จริง ยิ่งแก้ปัญหายิ่งก่อปัญหา ไม่ให้ความสำคัญต่อการฝึกหัดเขียน และต่อไวยากรณ์
- ◇ Francis Bacon : “Reading maketh a full man, Conference a ready man, and Writing an exact man.”
- ◇ ครู Rafe มี ๔ วิธีในการสอนฝึกเขียน (๑) Grammar Exercise (๒) Essay of the Week (๓) Monthly Book Report (๔) The Young Author Project ต้องอ่านรายละเอียดเทคนิควิธีดำเนินการ



อย่างมีขั้นตอน มีหลักการเบื้องหลัง จึงจะได้รสชาติและปัญญา ไม่สามารถสรุปได้ครับ

- ◇ ยิ่งอ่านก็ยิ่งเห็นความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ที่ค่อยๆ ปลูกปั้นเด็ก ให้เติบโต พัฒนาความสามารถพื้นฐานของความเป็นมนุษย์
- ◇ ครู Rafe เรียนรู้ และขอคำแนะนำจากศิษย์เก่า ที่เติบโตขึ้นไป เรียนชั้นมัธยม หรือจบปริญญาไปแล้ว สำหรับนำมาใช้ปรับปรุง วิธีสอนของตน และนำมาทำความเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้ ของเด็กต่างนิสัยใจคอ

สอนคณิตศาสตร์

- บทที่ ๕ เป็นเรื่องคณิตศาสตร์ และผมตีความกึ่งสรุปดังนี้
- ◇ คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่แยกเด็กออกเป็น ๒ ขั้วได้ชัดเจน ถนัด-ไม่ถนัด ชอบ-ไม่ชอบ
 - ◇ เด็กบางคนตอนอายุน้อยเก่งคณิตศาสตร์มาก พอโตขึ้นกลับไม่เก่ง จนตัวเองและครูแปลกใจ
 - ◇ การทำแบบฝึกหัดมากๆ ไม่ได้เป็นผลดีเสมอไป ครูต้องลึกซึ้ง กว่านั้นมากในการสอนคณิตศาสตร์
 - ◇ ที่จริงครูต้องคิด และมีความรู้เชิงทักษะลึก ในทุกวิชาที่สอน กิจกรรมหลายอย่างที่ครูให้เด็กทำ เป็นผลประโยชน์ของครู มากกว่าของเด็ก (หน้า ๖๔)



- ◇ วิธีเรียน/สอน คณิตศาสตร์ที่สนุก (และได้ผลดี) คือ เล่นเกม ซึ่งเล่นได้ทุกที่ ทั้งในห้องเรียน บนโต๊ะกินข้าว และในรถ เช่น เกม Buzz (ต้องอ่านรายละเอียดเอง) ซึ่งเล่นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ฝึกทั้งคณิตศาสตร์ ทั้งสติ สนุกมาก สดส. เคยเอามาเป็นเกมผ่อนคลายและละลายน้ำแข็งในกระบวนการกลุ่ม KM ด้วย แต่ต้องตั้งใจทำให้เหมาะสมแก่กลุ่มผู้เล่น
- ◇ วิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการ (ลอธ แอนเจลีส) กำหนด ไม่ได้ผล เพราะไม่ได้ทำให้เด็กสนุกกับตัวเลข เห็นพลังของตัวเลข และไม่ได้คำนึงถึงการเรียนรู้ตัวเลขเพื่อชีวิต แยกวิชาคณิตศาสตร์ออกจากชีวิตจริง
- ◇ แนวทางของ Marcy Cook, www.marcycookmath.com ใช้ได้ดี (ต้องเสียเงินซื้อหนังสือ หรือไปเข้าฝึกอบรม) เช่น เกมเลขในใจ เกมปัญหาแผ่นกระเบื้อง ซึ่งจริง ๆ แล้วตัดกระดาษเอามาเขียนตัวเลขเองก็ได้ ไม่ต้องซื้อ เกมเหล่านี้ให้ความสนุก ได้ความภูมิใจ เล่นแก้เหงาหรือสร้างความสนุกสนานได้ทุกที่ ทุกเวลา
- ◇ ที่สำคัญคือเอามาเล่นร่วมกับเรียนวิชาอื่นๆ ไปด้วยในตัวได้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม ฯลฯ เป็นเกมตัวเลขประกอบความรู้ด้านอื่นๆ และเป็นการฝึกทักษะด้านการสื่อสารไปในตัว นักเรียนเองก็คิดเกมขึ้นเล่นเองได้ ต้องอ่านหนังสือเองจึงจะเข้าใจ
- ◇ ต้องอ่านหนังสือเองจึงจะได้สัมผัสความสามารถพิเศษของครู Rafe ที่จัดการเรียนการสอน โดยใช้เวลาของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ



สูง ทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องการจัดการเวลา (time management) ตั้งแต่เด็ก

ฝึกเด็กให้ผ่านสงครามทดสอบ

บทที่ ๖ เป็นเรื่องการฝึกเด็ก ไม่ให้ถูกการทดสอบมาตรฐาน (standardized test) ทำร้าย ต่อไปนี้เป็นการสรุปเชิงตีความของผม

สำหรับผม บทนี้คือบทว่าด้วย ปรัชญาของการทดสอบ และ การเป็น “ครูเพื่อศิษย์”

- ◇ ครู Rafe บอกว่า กระทรวงศึกษาของรัฐแคลิฟอร์เนีย บ้าการทดสอบ ให้เด็กตอบแบบทดสอบมาตรฐานมากเสียจนเด็กไม่มีเวลาเรียน และการทดสอบนั้นไม่ได้ทำเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนของเด็ก เพราะทดสอบเดือนเมษายน ได้ผลกลับมาเดือนตุลาคม
- ◇ ผม AAR ว่า นี่คือการทดสอบเพื่อนักการศึกษา เพื่อระบบการศึกษา แต่แทนที่เด็กจะได้ประโยชน์ กลับเสียประโยชน์ เพราะโดนรุมทดสอบมากเกินไป
- ◇ การทดสอบหลายอย่าง เด็กไม่เคยได้รับทราบผลการทดสอบของตนเลย
- ◇ หนังสือพิมพ์จะประกาศผลการทดสอบมาตรฐาน ในภาพรวมของโรงเรียนอย่างน้อยปีละครั้ง โดยคะแนนจะมีผลต่อการได้รับการสนับสนุนจากทางการ และผู้บริหารโรงเรียนจะเฝ้ารอฟังผลด้วยความกังวล ทั้งๆ ที่ผลคะแนนนี้ไม่แม่นยำ ไม่มีกรรมการสอบครูประจำชั้นสามารถไปคำตอบแก่นักเรียนได้ หรืออาจให้เวลา



ทำข้อสอบเพิ่มจากที่กำหนด บางวิชาศึกษานิเทศก์ให้ครูดูข้อสอบก่อนการสอบจริงหลายวัน ครูจึงเอาข้อสอบไปบอกเด็กไว้ล่วงหน้า โดยที่ครูเชื่อว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ผมว่า ข้อความข้างต้นเปิดโปงระบบการศึกษาของเขาย่างน่าตกใจ และนายกองสังคมนะอเมริกาที่เขาใจกว้าง ยอมให้มีการเขียนความจริงได้ตรงๆ เช่นนี้

- ◇ มีเคล็ดลับที่ช่วยให้เด็กผ่านการทดสอบได้อย่างสบาย คือ ฝึกฝนให้เด็กรู้วิธีเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่เน้นทรมานเวลา คือเรียนอย่างฉลาด ไม่ใช่เรียนหนัก โดยเรียนอย่างมีเป้าหมาย รู้ว่าตัวเองยังบกพร่องตรงไหน เป็นการเตรียมพร้อม เพื่อการทดสอบ โดยทดลองซ้อมตอบคำถาม โดยสร้างบรรยากาศของการทดสอบไว้ล่วงหน้า

อ่านถึงตรงนี้ทำให้นึกผมย้อนกลับไป ๕๐ ปี ผมก็เคยใช้วิธีนี้ในการเตรียมตัวสอบเหมือนกัน

- ◇ เคล็ดลับในการเตรียมสอบอีกอย่างหนึ่ง คือ การฝึกจับเส้นผู้ออกข้อสอบ ฝึกตั้งคำตอบล่วงหน้า สำหรับคำถามแบบ multiple choice นอกจากนั้นยังฝึกให้คำตอบพร้อมคำอธิบายว่า ทำไมเลือกคำตอบนั้น ทำไมไม่เลือกคำตอบอีก ๓ ข้อที่เหลือ โดยตอบคำถามทำไมที่ละข้อ เด็กที่เตรียมพร้อมขนาดนี้ ในเวลาสอบจะนั่งทำข้อสอบไปหัวเราะคิกคักไป เพราะได้เห็นหลุมพรางของคำตอบที่ตนเคยคิดไว้แล้ว นี่ก็เหมือนกัน ผมเคยฝึกตัวเองเมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว

- ◇ ครู Rafe ช่วยไม่ให้เด็กไม่ตื่นเต้นกับการทดสอบมาตรฐาน โดยการบอกเด็กว่า อย่าไปกังวลกับผลการทดสอบมากเกินไป ตรงไหน



ที่ตอบไม่ได้ ครูก็จะช่วยให้ได้เรียนจนทำได้ในภายหลัง โดยครู Rafe จะไม่เอาผลสอบของเด็กมาเปรียบเทียบกัน แต่จะเปรียบเทียบกับผลทดสอบของตนเอง เพื่อดูความก้าวหน้าของการเรียน เมื่อครูทำเช่นนี้ เด็กก็จะมีเชื่อมั่นไว้วางใจ (trust) ในตัวครู ตรงนี้ผมว่า เป็นสุดยอดของวิญญาณความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ไม่ใช่ศิษย์เพื่อครู ที่จะต้องทำคะแนนดีที่สุด เพื่อผลงานของครู

◇ ครู Rafe บอกศิษย์ว่า คะแนนสอบเป็นเพียงเลี้ยวเล็กน้อยเดียวที่จะบอกว่า เราคือใคร สิ่งที่เราบอกได้อย่างมีน้ำหนักกว่ามากมาย คือ สิ่งที่ไม่ใช่ในข้อสอบ ได้แก่ นิสัยใจคอ ความซื่อสัตย์ ความมีศีลธรรม ความใจกว้าง

◇ แม้จะอยู่ในวัยซุกซน แต่ศิษย์ของครู Rafe จะมีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีทักษะในการฟัง และรู้จักเจ็บเพื่อแสดงความเคารพผู้อื่น

เรียนความมหัศจรรย์ของโลก

บทที่ ๗ เป็นเรื่องการเรียนความมหัศจรรย์ของโลก ซึ่งก็ยังคงใช้ยุทธศาสตร์เดิมที่เข้ากับทุกวิชา คือ เรียนอย่างสนุก เรียนไปเล่นไปหรือเล่นไปเรียนไป

หนังสือเล่มนี้ ผมยังอ่านก็ยังไม่จบในอารมณ์ครับ เพราะมันยังเผยความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ที่ล้าลึก ของครู Rafe ที่เอาใจใส่รายละเอียดการเรียนรู้อย่างที่ผมไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน



ต่อไปนี้เป็น ข้อสรุปเชิงตีความของผม

- ◇ นี่คือการเรียนภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ระดับ ป.๕ ที่เรียนอย่างมีชีวิตชีวา เรียนแบบซึมซับเอาไปใช้ได้ตลอดชีวิต ไม่ใช่แค่เรียนเอาไว้ตอบข้อสอบ
- ◇ ครู Rafe ตีความว่า เรียนวิชาเหล่านี้ไปเพื่ออะไร เรียนอย่างไร จึงจะสนุก และซึมซับสาระที่ลึกกว่าในคำถามข้อสอบ สำหรับปูพื้นฐานการเป็นพลเมืองดีของประเทศ แล้วอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้หลากหลายเครื่องช่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย ๑๐ ขวบ เช่น ภาพยนตร์ บันทึกเสียงของคนในประวัติศาสตร์ เกม (อีกแล้ว) โดยครู Rafe ออกแบบการเรียนรู้ ทั้งที่โรงเรียนและนอกเวลา โดยคำนึงถึงเวลาเล่นของเด็กด้วย
- ◇ เรียน “ท่องโลกทางอินเทอร์เน็ต” โดยใช้ www.worldatlas.com ครูสามารถเอามาใช้เล่นเกมได้หลากหลายมาก
- ◇ ตัวอย่างของเกมที่เล่น ชื่อ Table Points เล่นเป็นทีม แข่งกับตัวเอง เด็กได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม ทักษะการฟัง ทักษะการประนีประนอม และได้จำแผนที่โลกไว้ในสมอง ทุกทีมจะได้รับรางวัล เมื่อเล่นเกมได้สำเร็จทีละเกมๆ ไม่มีการแข่งขันกันระหว่างทีม หรือมีบ้างก็แข่งกันสะสมความสำเร็จของทีม แต่ไม่ใช่แข่งกันในเกม
- ◇ การเล่นเกม จะยากขึ้นเรื่อยๆ และมีกติกาให้แต้ม หักแต้ม เพื่อฝึกให้เด็กคิดให้รอบคอบก่อนพูดออกไป



- ◇ บทเรียนทุกประเภทมีทั้งด้านบวกและด้านลบ การดูหนัง ก็อาจมีผลเสีย หากครูไม่ให้คำแนะนำอย่างรอบคอบ ครูที่เอาใจใส่ การเรียนรู้ของศิษย์ทุกก้าวอย่างมีความสำคัญเสมอ ต้องอ่านหนังสือเล่มนี้เอง จึงจะเห็นวิญญานความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ของครู Rafe ที่มองว่า ภาพยนตร์สามารถ inspire, inform, และให้แบบอย่างที่ดี (positive role model) แก่เด็ก
 - ◇ พ่อแม่อาจช่วยการเรียนรู้ของลูก โดยพาไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติ มีคู่มือ Passport to Your National Parks ที่เด็กใช้เป็นคู่มือทัศนศึกษาได้ ๕ ปี
 - ◇ เรียนโดยทำ project ประวัติศาสตร์ ต้องอ่านรายละเอียดเอาเอง
- จะเห็นว่า ศิษย์ของครู Rafe เรียนวิชาแบบบูรณาการ เรียนแบบซึมซับเอาไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่แค่เรียนเพื่อสอบ

เรียนวิทยาศาสตร์

บทที่ ๘ เป็นเรื่องการสอนวิทยาศาสตร์

- ◇ ครู Rafe เริ่มต้น โดยเล่าถึงความเจ็บปวด ที่โดนลูกสาวซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ ที่เรียนจบ PhD MD จากมหาวิทยาลัย Johns Hopkins และเวลานั้น เป็นนักวิจัยด้าน oncology (วิชาว่าด้วยมะเร็ง) มาดูพ่อสอนวิทยาศาสตร์แก่เด็ก ป. ๕ แล้วบอกพ่อตรงๆ ว่า พ่อสอนห่วย สอนอย่างนี้ เด็กไม่มีวันไปเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้ เพราะ Rafe สอนโดยเปิดหนังสือสอน ครู Rafe กลับไปทบทวน



ด้วยความเจ็บปวดก็เห็นจริงว่า ลูกศิษย์ที่จบไปแล้ว ไม่มีใคร
ไปเป็นนักวิทยาศาสตร์

- ◇ ลูกสาวบอกว่า สอนวิทยาศาสตร์ต้องให้เด็กทดลองสังเกต จด
บันทึก และวิเคราะห์ด้วยตนเอง ต้องปิดหนังสือเสีย แล้วให้เด็กได้
สัมผัสของจริง เมื่อครู Rafe เปลี่ยนวิธีเรียนเสียใหม่ ตามที่ลูกสาว
แนะนำ ไม่ช้าก็มีลูกศิษย์เติบโต เล่าเรียนไปเป็นนักวิทยาศาสตร์
- ◇ เน้นว่า วิทยาศาสตร์ต้องเรียนโดยลงมือทำ แต่ถ้าสังเกตให้ดี
ทุกวิชาที่ครู Rafe สอน มีการลงมือทำทั้งสิ้น อย่างน้อยๆ ก็
แบบฝึกหัด หรือเล่นเกม หรือทำโครงการ
- ◇ วิทยาศาสตร์ในระดับประถมเป็นวิชาที่สอนยาก ครูจึงมักละเลย
ไม่สอน แต่จริงๆ แล้วมีชุดทดลองวิทยาศาสตร์ขาย มีหลายบริษัท
ที่คุณภาพดี และถ้าใช้เป็น ก็ทนทานพอสมควร และช่วยให้ครูสอน
การทดลองวิทยาศาสตร์ได้อย่างดี แต่อย่างไรก็ดี ต้องใช้เวลา
เตรียมสอนมาก ครู Rafe มีคำแนะนำสำหรับครูมือใหม่ด้วย
- ◇ แต่ปัญหาสำคัญ คือ ไม่มีเงินซื้อชุดทดลองเหล่านั้น ครู Rafe ใช้วิธี
“บอกบุญ” พ่อแม่เด็ก ซึ่งมักจะได้ผลเกินคาด แต่มีข้อแนะนำว่า
ต้องทำเงียบๆ อย่ากระโตกกระตากให้ครูใหญ่รู้ จะโดนเล่นงาน
และที่สำคัญต้องย้ำกับพ่อแม่ดีกว่า เป็นการบอกบุญจริงๆ ไม่ใช่
แกมบังคับ โดยต้องมีรายชื่อสิ่งที่ต้องการไว้ให้ดู
- ◇ ปลอຍให้เด็กทดลอง และทำผิด แล้วแก้ไขเอง นี่คือนิเวศน์
วิทยาศาสตร์ ที่ให้โอกาสนักเรียนได้ตื่นต้นกับการทดลองของตน
คือ ให้ได้เรียนจากความผิดพลาด ครูอย่าเข้าไปบอกเสียหมด



◇ ในโรงเรียนโดยทั่วไป มีวัฒนธรรมต่อต้านปัญญา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่รักการทดลอง ชอบเข้าห้องทดลองวิทยาศาสตร์ ถูกเพื่อนล้อว่า “ไอ้หนูทดลอง” (Lab Rat) มีครูดีที่ช่วยจัดสถานที่และคอยปกป้อง ให้กำลังใจเด็กที่หลงใหลวิทยาศาสตร์เหล่านั้น ครูต้องคอยปกป้องศิษย์จากวัฒนธรรมต่อต้านปัญญา

เรียนศิลปะ

บทที่ ๙ เล่าเรื่องการเรียนศิลปะ

◇ ครู Rafe ได้รับ National Medal of Arts เป็นครูเพียงคนเดียวในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับเหรียญนี้ โดยที่ตนเองไม่มีฝีมือด้านนี้เลย แต่ครู Rafe เห็นว่า การเรียนศิลปะอย่างถูกต้องจะทำให้เด็กได้เรียนรู้อย่างบูรณาการ คือ ได้เรียนความมีวินัย ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม รู้จักเสียสละ การฝึกฝน แก้ความผิดพลาดบกพร่อง ฟัง และการจัดการเวลา

◇ ครู Rafe ต้องการให้การเรียนศิลปะ ช่วยให้เด็กได้สนุก และได้เรียนรู้ข้างต้นไปพร้อมๆ กัน

◇ ครู Rafe เรียนรู้วิธีการจัดการเรียนศิลปะ โดยไปดูที่โรงเรียนที่มีชื่อเสียงด้านดนตรี ศิลปะ และการละคร ได้ความรู้สำหรับเอามาดำเนินการในชั้นของตน ได้ความรู้ทั้งสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำ

◇ ครู Rafe มีศิษย์ที่เป็นอัจฉริยะทางดนตรี เด็กคนนี้ได้รับทุนศึกษาดนตรีต่อในโรงเรียนมัธยมที่มีชื่อเสียง ครั้งหนึ่งโรงเรียน จัดแสดง



ดนตรีเพื่อใช้อัจฉริยภาพของนักเรียนคนนี้ และเธอเชิญครู Rafe ไปร่วมงานด้วย ปรากฏว่า เธอเล่นเปียโนกับวงผู้ใหญ่ ที่เป็นครูดนตรี แต่เธอได้เล่นเฉพาะตอนโอหมโรง (overture) เท่านั้น หลังจากนั้น อีก ๒ ชั่วโมงผู้ใหญ่เล่นหมด โดยทางโรงเรียน ลืมไปว่า ในงานของโรงเรียน ศูนย์กลางความสนใจ คือ นักเรียน ไม่ใช่ผู้ใหญ่ ครู Rafe เห็นว่า ผู้ใหญ่ (ครู พ่อแม่) มักลืมไปว่า ในการเรียนศิลปะ เราแสวงหาความสมบูรณ์แบบ แต่เราจะไม่มีวันบรรลุ การเรียนศิลปะจึงเป็น “การเดินทาง” ไม่ใช่การบรรลุ เป้าหมายสุดท้าย

- ◇ การเรียนศิลปะ เป็นการฝึกความสร้างสรรค์ และไม่จำเป็นจะต้องเป็นศิลปะการแสดง สามารถเรียนแบบโครงการได้ เช่น โครงการ Matisse Cutouts, Halloween Masks, David Hockney Self-Portraits, Beautiful String Art จุดสำคัญคือ ครู Rafe มีวิธีจัดให้เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีไม่พอจำนวนคน ทำให้เด็กต้องรอ ต้องช่วยเหลือกัน และมีการทำงานเป็นทีม ผลัดกันเป็นผู้ถูกกระทำ ที่เพื่อนจะต้องผลัดกันดูแลเพื่อนที่ทำหน้าที่หุ่น ทำหน้ากาก การเรียนศิลปะ จึงเป็นการฝึกความมีน้ำใจ ความเห็นอกเห็นใจ ความอดทน ความแม่นยำ นอกเหนือจากความรู้เชิงศิลปะ เช่น วิทยาการเกี่ยวกับสี
- ◇ โลกปัจจุบันบ้ามาตรฐานกลาง วิชาศิลปะ ช่วยให้เด็กได้ดำรงความเป็นตัวตนของตนเอง ช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าและความงดงามของความแตกต่างหลากหลาย



เรียนกีฬา

บทที่ ๑๐ เล่าเรื่องการเรียนกีฬา

- ◇ แปลกที่ในชั่วโมงกีฬา ครู (ในโรงเรียนของครู Rafe) มักไม่ปล่อยเด็ก (ชั้นประถม) ออกไปเล่นกีฬา
- ◇ ประโยชน์ของกีฬา ได้แก่ ได้ออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน ได้เรียนปัจจัย/ทักษะ พื้นฐานของชีวิต ได้ฝึกความเป็นนักกีฬา ได้เรียนรู้คุณค่าของทีม ได้เรียนรู้การใช้บทเรียนจากกีฬา ในการดำรงชีวิต
- ◇ เท่ากับว่า ครูจะต้องช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ และได้ประโยชน์ครบทั้ง ๕ ด้านข้างบนจากการฝึกเล่นกีฬา ให้เด็กได้ฝึกวินัย เพื่อให้เกิด classroom culture ที่ดี สำหรับช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีในวิชาอื่นๆ นั่นคือ เด็กต้องได้เล่นกีฬาอย่างถูกต้อง และอย่างมีเกียรติ
- ◇ โปรดสังเกตว่า เป้าหมายสำคัญของการสอน ของครู Rafe คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนในชั้น ให้เกิดขึ้นแล้วจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีพลังมหาศาล จากความเป็นเด็กเป็นมนุษย์ของเหล่านักเรียนเอง
- ◇ วัฒนธรรมอย่างหนึ่ง คือ เด็กจะไม่เยาะเย้ย ล้อเลียน หรือกล่าวโทษ เพื่อนที่ทำผิดพลาด หรือทำได้ไม่ดี เพราะทุกคนถือว่านี่คือ การฝึกการเรียนรู้ เพื่อนที่ทำได้บกพร่อง จะได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน



- ◇ สำหรับลูกศิษย์ของครู Rafe สนามกีฬา คือ ห้องเรียนส่วนขยาย ที่เด็กได้เอาวิชาอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น วิชาเรขาคณิต ว่าต้อง ตีลูกด้วยมุมกี่องศา
- ◇ ครู Rafe มีวิธีสอนกีฬา เช่น เบสบอล ไม่ใช่อยู่ๆ ก็ปล่อยให้เด็ก ป.๕ ลงไปเล่น ต้องมีการเรียนรู้ฝึก แบบเตรียมความพร้อม เป็นขั้นตอนอยู่ถึงครึ่งปี มีการช่วยให้เด็กที่กลัวลูกเบสบอล หรือ เคยมีบาดแผลทางใจจากการเล่นกีฬา ได้หายกลัวเสียก่อน ช่วยวางพื้นฐานการเล่น และความปลอดภัย เช่น การนั่ง การออกวิ่งอย่างรวดเร็ว ตำแหน่ง วิธีรุก วิธีรับ ฯลฯ เสียก่อน
- ◇ เด็กเรียนเล่นกีฬาหลายประเภท หรือหลายเกม แต่มีจังหวะเวลา เช่น ๒ เดือนหลังเริ่มเรียนเบสบอล จึงเริ่มหัตถ์วอลเลย์บอล ได้ เรียนรู้วิธีเสิร์ฟลูก ตำแหน่งยืนของแต่ละคนในทีม วิธีรับลูก วิธีเซตลูก วิธีตบ ฯลฯ เด็กก็จะค่อยๆ พัฒนาทักษะทางร่างกาย (physical skill) และในขณะเดียวกัน ด้วยการสอนของครู เด็กจะได้เรียนทักษะด้านจริยธรรมของการอยู่ร่วมกัน การเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน และได้เรียนรู้วิชาอื่นๆ จากการประยุกต์ใช้โดยตรงในการเล่นเกมกีฬา ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของวิชาต่างๆ ที่เรียนในห้องเรียน สนามกีฬาจึงเป็นห้องเรียนส่วนขยาย
- ◇ ในช่วงโมฆะ ครู Rafe แบ่งเด็กออกเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๑๐ คน ให้กลุ่มหมุนเวียนกันฝึก เช่น ในเวลา ๑๕ นาทีแรก กลุ่มที่ ๑ ฝึกโยนและรับลูกบาสเก็ตบอล กลุ่มที่ ๒ ออกไปวิ่ง ๑ ไมล์ กลุ่มที่ ๓ ฝึกตีลูกเบสบอลกับครู ใน ๑๕ นาทีที่สอง หมุนเวียนกิจกรรมของกลุ่ม เช่นนี้ไปเรื่อยๆ จะเห็นว่า



เด็กจะได้โอกาสฝึก โดยไม่ต้องมีครูคอยกำกับ การที่มีช่วงที่ไม่มีครูกำกับนี้สำคัญมาก เพราะแสดงว่า ครูไวใจ (trust) นักเรียน และการมีโอกาสดูฝึกตนเองโดยอิสระ ก็เป็นเรื่องสำคัญมาก ของกีฬา นักเรียนต้องฝึกเพื่อตนเอง/การพัฒนาตนเอง ไม่ใช่ฝึกเพื่อเอาใจครู หรือเพื่อคะแนน

◇ จดสถิติของตนเอง/ทีม เพื่อใช้ฝึกการกำหนดเป้าหมาย และการทำความเข้าใจเพื่อบรรลุเป้าหมาย ฝึกนิสัยจดบันทึก รวมทั้งฝึกวิชาคณิตศาสตร์ไปในตัว มีรายละเอียดปลีกย่อยของวิธีจดบันทึกสถิติ และใช้สถิติมากมาย

◇ เรียนวิธีให้คะแนน ก่อนไปดูเกมกีฬาจริงๆ เพื่อเรียนรู้ชีวิตจริงในสังคม และเรียนรู้ความมีน้ำใจนักกีฬา เรียนรู้สิ่งที่ดี/ไม่ดีในสังคมของผู้ดูกีฬา ยิ่งอ่านผมก็ยิ่งหลงใหลครู Rafe ว่าช่วงเป็นคนที่มีความละเอียดอ่อน ในการจัดการเรียนรู้ของศิษย์ และคิดหาวิธีจัดการเรียนรู้ของศิษย์ให้ดีที่สุด/ดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีจบสิ้น ครูต้องรู้จักสอนศีลธรรมแก่ศิษย์จากความบกพร่อง ที่เห็นในสังคมนั่นเอง ถึงตรงนี้ผมเคยสงสัย (ด้วยความห่อหมก) ว่าสมัยผมเป็นเด็ก เราเคยปรบมือชื่นชมเพื่อนที่เป็นทีมฟุตบอลเตะลูกโทษออกนอกสนาม เพื่อแสดงน้ำใจนักกีฬา ว่าเพื่อนฝ่ายตรงข้ามทำผิดกติกาโดยบังเอิญ ไม่ได้ตั้งใจ เป็นการเตะลูกโทษ เพื่อสร้างมิตรภาพ ไม่ใช่เพื่อเอาชนะ ผมไม่เคยเห็นพฤติกรรมเช่นนี้ ในเกมฟุตบอลระดับโลก ที่คนหลงใหลเลยเพราะอะไร? ผมมาเข้าใจภายหลังว่า เป็นเพราะเกมเหล่านั้นไม่ใช่เกมกีฬาแท้ แต่มีธุรกิจเข้ามาครอบงำเสียแล้ว



ผมตีความเพิ่มว่าครูที่ดีคือครูที่เอาใจใส่/เรียนรู้/พัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับครู และระหว่างศิษย์กับศิษย์ ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้รอบด้านของศิษย์ และมุ่งมั่นสร้างศิษย์ของตนให้เป็น “คนพิเศษ” ที่ระบุในประโยคสุดท้ายของบทนี้ ผมอยากเห็นการเฟ้นหาครูเช่นนี้ในประเทศไทย เชิญมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป/ปฏิวัติการศึกษาไทยตัวจริง

เศรษฐศาสตร์ ป. ๕

บทที่ ๑๑ เป็นเรื่องของการเรียนเศรษฐศาสตร์สำหรับเด็ก ป. ๕

◇ นักเรียนทุกคนมีโอกาสเลือกสมัคร “รับจ้าง” ทันที่ ที่เข้ามาเรียนในชั้น ๕๖ ของครู Rafe งานที่มีให้เลือก ได้แก่ ภารโรง นายธนาคาร ผู้สำรวจลูกบอล พนักงานส่งเอกสาร เสมียน ตำรวจ และอาชีพอื่นๆ โดย “รายได้” ของแต่ละงานขึ้นอยู่กับปริมาณงาน ตามปกติเด็กแต่ละคนจะได้งานที่ตนเลือก เป็นอันดับที่ ๑ หรือ ๒ “รายได้” เป็นเงินสมมติที่ลงบัญชีไว้

◇ นักเรียนทุกคนต้อง “ซื้อ” หรือ “เช่า” ที่นั่งเรียน ที่นั่งทำเลดีแพงกว่า คนที่มี “เงิน” ซื้อที่นั่ง ๓ เท่าของค่าเช่าประจำเดือน จะซื้อถาวรตลอดปีก็ได้ หรือจะ “ซื้อที่นั่ง” เอาไปให้เพื่อนเช่าก็ได้ คนที่ทำผิด จะถูกปรับเป็น “เงิน” ตามที่กำหนด

◇ มี “นายธนาคาร” คอยรับฝาก “เงิน” นายธนาคารคนหนึ่งรับผิดชอบลูกค้า ๘ คน ทั้งนายธนาคารและลูกค้ามี “ใบฝากธนาคาร” เป็นหลักฐานเก็บไว้ฝ่ายละใบ และตรวจสอบตรงกัน



- ◇ การทำบัญชี “ทรัพย์สิน” นี้ ช่วยให้เด็กได้ฝึกทำบัญชี ฝึกคณิตศาสตร์ ฝึกความละเอียด ความรับผิดชอบ
- ◇ นักเรียนได้เรียนรู้ “ทักษะชีวิต” รู้จักรับผิดชอบตนเอง รู้จักยับยั้งชั่งใจ หรืออดเปรี้ยวไว้กินหวาน รู้จักควบคุมตนเอง จัดการความอยากของตนเอง รู้จักจัดระเบียบ (organize) ตนเอง รู้จักประหยัด/การใช้เงินอย่างฉลาด รู้จักการลงทุน การทำงานหนัก ความอดทน ฯลฯ ต้องอ่านเองนะครี๊บ จึงจะได้รสชาติว่า ครู Rafe มีวิธีจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในเรื่องเศรษฐศาสตร์ ชั้น ป.๕ อย่างไร และเด็ก ๆ สนุก/เรียนรู้จากกิจกรรมนี้อย่างไร เป็นความรู้ที่จะติดตัว หรือสร้างนิสัยไปตลอดชีวิต

เรียนคิดเอง

บทที่ ๑๒ เป็นเรื่องการเรียนคิดเอง จัดเป็นบทแรกของตอนที่ ๓ ที่ชื่อว่า **บ้าเรียน** ที่จริงหนังสือเล่มนี้ มีชื่อรองว่า The Methods and Madness inside Room 56

หนังสือนี้ตอนที่ ๑ (บทที่ ๑ และ ๒) ว่าด้วยหลักการ ตอนที่ ๒ (บทที่ ๓ – ๑๑) ว่าด้วยวิธีการ และตอนที่ ๓ ว่าด้วยการเรียน/สอน อย่างคลั่งไคล้ (madness)

- ◇ ความมันของครู คือ ได้เฝ้าดู และเห็นว่า ศิษย์สามารถทำสิ่งที่ไม่คิดว่าจะทำได้
- ◇ แก่ปัญหาเข้ามา นี้อือ เวลาก่อนเวลาทำงาน/เรียนตามปกติ เริ่มตั้งแต่ ๐๖.๓๐ น. ก่อนสว่าง อ่านถึงตรงนี้ ผมก็พบความเป็น



คนคอยเคียงกันกับครู Rafe อีกแล้ว เพราะผมก็เริ่มชีวิตการทำงานประจำวันเมื่อ ๐๖.๓๐ น. เหมือนกัน ผมคิดว่า ในเมื่อเราต้องการทำงานให้ได้ผลในระดับที่แตกต่าง จากการทำงานทั่วไป เราก็ต้องทำงานหนัก ใช้เวลามากขึ้น ทุ่มเทมากขึ้น โดยที่เราก็ต้องสนุกมากขึ้นด้วย รู้สึกได้ว่า เราทำงานอย่างชาญฉลาดมากขึ้นด้วย เราต้องมีใจจดจ่อหาวิธีทำงานที่ให้ผลใน new order อยู่ตลอดเวลา

- ◇ นี่คือนิยามกับปัญหาที่เรียนโดยการฝึก โดยเรียนทั้งหลักการ และภาคปฏิบัติ
- ◇ ในเชิงหลักการ นักเรียนห้อง ๕๖ จะได้รับ “ใบเบิ้ล” ในวันแรกที่เข้าเรียน โดย “ใบเบิ้ล” นี้เป็นกระดาษแผ่นเดียว ที่เด็กจะติดไว้ที่ฝาदानในของโต๊ะเรียนตลอดปี “ใบเบิ้ล” นี้ เขียนว่า



วิธีแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ ๑ เข้าใจปัญหา

- (วางดินสอ)
- รวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญ

ขั้นตอนที่ ๒ เลือกวิธีการ/ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

- ลองทำ
- เลือกวิธีดำเนินการ
- วาดภาพ
- เดาแล้วตรวจสอบ
- มองหาแบบแผน (pattern)
- ทำแผนผังหรือตาราง
- ทำรายการที่มีการจัดระบบ/หมวดหมู่
- ใช้การคิดตามเหตุ-ผล
- คิดย้อนกลับจากหลังมาหน้า

ขั้นตอนที่ ๓ แก้ปัญหา

- (หยิบดินสอ)

ขั้นตอนที่ ๔ วิเคราะห์

- คำตอบสมเหตุสมผลไหม



- ◇ กระบวนการคิดแก้ปัญหา สำคัญกว่าคำตอบ ครูต้องไม่เอาใจใส่ เฉพาะคำตอบ ต้องเอาใจใส่กระบวนการคิด ชวนเด็กวิเคราะห์ กระบวนการคิด แล้วชวนกันหาวิธีคิดหลายๆ แบบ
- ◇ หาปัญหาจากที่ไหน แหล่งข้อมูลของครู Rafe คือ เว็บไซต์ www.mathstories.com ที่จริงพ่อแม่ก็ควรหาปัญหาที่เหมาะสม กับวัยมาเล่นกับลูก และครูที่ดีต้องซ่อมแก้ปัญหาด้วยตนเอง ที่จะ นำมาใช้สอน ในคืนก่อนนำมาใช้สอนเสมอ ครูต้องเตรียมตัวสอน อย่างดี
- ◇ มีนักเรียนจำนวนหนึ่งมาโรงเรียนตั้งแต่ ๐๖.๓๐ น. เพื่อมาฝึก แก้ปัญหากับครู โดยสิ่งที่เรียนไม่อยู่ในชั่วโมงเรียน
- ◇ ครู Rafe เล่าเรื่องที่นักเรียนอายุ ๑๐ ขวบ ลงมือแก้ไขปัญหา ในชีวิตจริง ที่เกิดจากเด็กเกรงกลัวพวกเขาทำลายของในห้องเรียน อย่างไม่น่าเชื่อว่า เด็กอายุ ๑๐ ขวบจะทำได้

ดูหนัง

บทที่ ๑๓ เป็นเรื่องการเรียนรู้โดยการดูหนัง

- ◇ อ่านตอนนี้แล้ว ผมสรุปเชิงตีความกับตนเองว่า ครูคือนักרב ที่ชวน นักเรียนดีฝ่าออกจากวงล้อมของมิชฉาติฐิ ที่สื่อมวลชน สังคม โดยรอบและหนังโดยทั่วไป กลุ้มรุมกันมอมเมาเด็กกันอย่างบ้าคลั่ง
- ◇ หนังที่ดี จะช่วยสร้างบุคลิก แรงบันดาลใจ คุณธรรมจริยธรรม และ ให้ความรู้แก่เด็กมาก และทำให้เรียนสนุก



- ◇ แต่ครูต้องเอาใจใส่แนะนำเด็ก สะสมหนังสือไว้ให้เด็กดู และให้ยืมไปดูที่บ้าน
- ◇ ต้องไม่ใช่แค่ปล่อยให้เด็กดูหนัง ต้องฝึกให้เด็กรู้จักจับใจความ จับประเด็น จับบทเรียนที่สำคัญ โดยมีคำถามให้เด็กตอบ หลังดูหนังแต่ละเรื่อง เก็บไว้กับแผ่นซีดี
- ◇ ต้องถามพ่อแม่ของเด็กแต่ละคนเสียก่อนว่า อนุญาตให้เด็กดูหนังเกรดไหน ป้องกันพ่อแม่โวยว่า ทำไมให้ลูกเขาดูหนังที่มีฉากโป๊
- ◇ ลูกศิษย์ซึ่มๆ คนหนึ่งกลายเป็นคนปราดเปรี้ยวในการดูหนัง และค้นพบตัวเองตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ ว่าต้องการเป็นนักผลิตหนัง และเรียนต่อด้านนี้จริงๆ การดูหนังช่วยให้เด็กค้นพบตัวเอง
- ◇ เด็กที่ดูหนังเป็น จากการเรียนกับครู Rafe จะไม่สนใจหนังมอมเมา และกระตุ้นจิตด้านชั่ว
- ◇ ครูที่ประเสริฐ คือ ครูที่ช่วยให้เด็กค้นพบตัวเอง

ทัศนศึกษา

- บทที่ ๑๔ เป็นเรื่องการเรียนโดยการเดินทางไปทัศนศึกษา
- ◇ ไม่ว่าจะทำให้เด็กทำอะไรเพื่อการเรียนรู้ ครู Rafe คิดและเตรียมการอย่างรอบคอบเสมอ ไม่ใช่ทำกิจกรรมตามกระแส
 - ◇ เด็กๆ จะรู้เป้าหมายของการเดินทางอย่างแจ่มชัด และเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างดี เพื่อให้การเดินทางเกิดการเรียนรู้มากที่สุด



◇ เดินทางไปทัศนศึกษาเพื่อ ๒ เป้าหมาย (๑) ไปเติมความกระหายใคร่เรียนรู้ และให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึก ไม่ใช่เรียนรู้แบบผิวเผิน กึ่งดิบกึ่งดี (mediocre) แบบเด็กทั่วไป (๒) เพื่อเตรียมพร้อมเด็กไปเผชิญบรรยากาศ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ให้เด็กเอาตัวรอดได้จากความเหงา การควบคุมตัวเอง ด้านการเงิน ความสัมพันธ์กับคนอื่น มีวิธีจัดการความสัมพันธ์กับคนที่มีบุคลิกเข้าปัญหาได้ และทนความผิดหวังได้ เป็นต้น เพื่อป้องกันปัญหาเด็กที่เคยเรียนดี ไปล้มเหลวในระดับมหาวิทยาลัย

◇ นักเรียนและครู เตรียมตัวพร้อมก่อนไป กับไม่เตรียมตัวเลย ได้ผลต่างกันเป็น ๑๐ เท่า การไม่เตรียมตัว อาจให้ผลลบ คือ แทนที่เด็กจะไปเรียนรู้สิ่งดีๆ กลับไปเรียนรู้การทำชั่ว ครู Rafe เคยไปเห็นนักเรียนมัธยม ไปแกล้งเอาอุจจาระละเลงห้องน้ำในพิพิธภัณฑสถาน โดยครูไม่ได้เอาใจใส่ดูแล

ผมมองว่า การเอาใจใส่เตรียมตัวอย่างประณีต เป็นการฝึกฝนและสร้างนิสัยติดตัวไปตลอดชีวิต

◇ กิจกรรมนี้ไม่บังคับ แต่นักเรียนที่ต้องการไปต้องเตรียมตัว ต้องทำการบ้านในเรื่องเตรียมตัว คือ ต้องมาเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวนอกเวลาเรียน เป็นการ “ทำงานเพื่อแลกกับสิทธิ์ที่จะได้ไปทัศนศึกษา” ซึ่งการทำงานก็คือ การเตรียมตัวเอง เนื่องจากเด็กเหล่านี้น่าจะจน จึงไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าที่พักจากเด็ก แต่เด็กต้องจ่ายค่าอาหารเอง ในช่วงเริ่มต้นเป็นครู ครู Rafe ทำงานทุกอย่าง เพื่อหาเงินสนับสนุนกิจกรรมนี้แก่เด็กได้แก่ รับจ้างส่งหนังสือพิมพ์, รับจ้างทำความสะอาดส้วมใน Rock



Concert, ขั้บรณส่งเอกสาร, รับจ้างตัวให้เด็กในครอบครัวเศรษฐี เป็นต้น แต่พบว่า การทำงานหลายอย่างเกินไป พักผ่อนไม่พอ ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการเรียนรูของเด็ก และกลับเป็นผลร้าย ต่อหลังครู Rafe พบแหล่งองค์กร หรือมูลนิธิบุญญ ที่ต้องการบริจาคช่วยเหลือการศึกษาของเด็ก โดยชั้นเรียนนั้น ต้องไปจดทะเบียนเป็นองค์กรไม่คำกำไร (Non Profit) ซึ่งต้องมี ทุนายความช่วยเขียนแบบฟอร์มและดำเนินการ ซึ่งครู Rafe ก็ได้ ศิษย์เก่าที่เป็นทุนายความดำเนินการให้ฟรี

- ◇ เด็กที่จะได้เดินทางทัศนศึกษาต้องมีความพร้อม เด็กที่ไม่เตรียม ความพร้อมและไม่มีความพร้อมจะไม่ได้สิทธิ์ที่จะเดินทาง เด็กต้อง ขวนขวายด้วยตัวเองเพื่อให้ได้สิทธิ์นี้
- ◇ สิ่งที่เด็กต้องเตรียมตัวมี ๒ ช่วง คือ (๑) วิชาประวัติศาสตร์ และ (๒) การเรียนรู้ชีวิตที่อยู่ไกลบ้าน มีรายละเอียดมาก ท่านที่สนใจ ต้องอ่านเอาเอง จะเห็นว่าครู Rafe นี้ “บ้า” จริงๆ
- ◇ เด็กอายุ ๑๐ ขวบ ได้เรียนรู้มากมายจากการเดินทาง จากการ ได้ฝึกนั่งรถเมล์ ได้เรียนรู้การนั่งเครื่องบิน การไปพักในโรงแรม ร่วมกัน การพักในโรงแรมอย่างปลอดภัย การข้ามถนน อย่างปลอดภัย ฯลฯ ได้เรียนรู้กิริยามารยาท เมื่อต้องใช้พื้นที่ สาธารณะร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะไม่เจี้ยวจ้าวก่อความรำคาญหรือ เตือตร้อนแก่ผู้อื่น ฯลฯ ทั้งหมดนี้ ครู Rafe เตรียมทำความเข้าใจ กับเด็กล่วงหน้าหมด



- ◇ ในระหว่างช่วงทัศนศึกษา เด็กจะมารวมตัวกันทุกคืน เพื่อวางแผนของวันต่อไป เมื่อเด็กกลับไปยังห้องพักเรียบร้อยแล้ว จะโทรศัพท์แจ้งครู Rafe ว่า ถึงห้องเรียบร้อยแล้ว
- ◇ มีการวางแผนลงรายละเอียด จนกระทั่งว่าจะถ่ายรูปเด็กกับวิวไหน ในช่วงเวลาใดของวัน เพื่อให้ได้ภาพที่คมชัด ไม่ถ่ายย้อนแสง และลงรายละเอียดว่า จะใช้เวลาดูอะไร ไม่ดูอะไร คือ ต้องไม่โลภมาก จนเด็กเหนื่อยเกินไป จนได้เรียนรู้น้อย เขาใช้คำว่า Less is more คือ ดูน้อยที่ แต่ได้เรียนรู้มากกว่า
- ◇ ครู Rafe ทำให้ทุกขั้นตอนของการเดินทาง เป็นการเรียนรู้สำหรับเด็ก ไม่เว้นแม้แต่ การไปกินอาหารเที่ยงในร้านอาหารของพิพิธภัณฑ์ เด็กจะได้เรียนรู้วิธีเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ไม่กินอาหารขยะ
- ◇ นอกจากพานักเรียนห้อง ๕๖ ไปทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์ และแหล่งประวัติศาสตร์แล้ว ครู Rafe ยังพาศิษย์เก่าของตน ที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา ไปทัวร์ทำความรู้จักมหาวิทยาลัย ช่วยให้ศิษย์เข้าใจว่า มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเป็นอย่างไร ต้องอ่านจดหมายที่ลูกศิษย์เขียนมาถึงครู Rafe นะครับ จะได้เห็นว่า ครูที่ดีมีคุณค่าต่อชีวิตของศิษย์อย่างไร



เรียนดนตรี

บทที่ ๑๕ เป็นเรื่องการเรียนดนตรี

- ◇ เด็กต้องเรียน ๒ อย่าง คือ “อ่าน” ดนตรีออก หรือเข้าใจดนตรี (music literacy) และหัดเล่นเครื่องดนตรี
- ◇ เรียนดนตรี และฝึกร้องเพลง ฝึกหู ให้ได้ยินเสียงดนตรีชัดเจนขึ้น ฝึกร้องเพลงประสานเสียง ฝึกเล่นเป็นวง
- ◇ ต้องเล่นเครื่องดนตรีอย่างน้อย ๒ ชนิด เพื่อฝึกเป็น “นักดนตรี” ไม่ใช่แค่ “นักกีตาร์”
- ◇ มีวิธี让孩子ซ้อมเล่นดนตรีที่บ้าน โดยไม่รบกวนคนอื่น
- ◇ มีเวลาซ้อมดนตรีที่โรงเรียนไม่มากไม่น้อย มีวินัย ไม่รบกวนคนอื่น
- ◇ มีคำแนะนำ วิธีการให้พ่อแม่เด็กยากจนไปซื้อเครื่องดนตรีราคาถูก ให้ลูกเล่น
- ◇ หากมีวงดนตรีของชั้น/โรงเรียน มีคำแนะนำให้เตรียมตัวศึกษา ให้คิดว่า ได้รับเชิญไปเล่นที่ไหน อย่าทำผิดอย่างครู Rafe ที่พาวงไปร้องเพลง “Losing My Religion” ที่โบสถ์
- ◇ ให้ระวังว่า ดนตรีเป็นสิ่งเสพติด ทั้งต่อเด็ก และต่อครู ยิ่งได้รับเชิญไปแสดง ยิ่งเสพติด
- ◇ การเรียนดนตรี เป็นการเรียนทุกวิชา รวมทั้งวิชาชีวิต



เรียนจิตอาสา

บทที่ ๑๖ เป็นเรื่องการเรียนจิตอาสา

- ◇ “พบกันวันที่ ๒๔” คือ ประโยคที่รู้จักกัน สำหรับคนในชมรมจิตอาสาของชั้น ๕๖ โดยเฉพาะที่เป็นศิษย์เก่าของห้อง ที่เติบโตไปเป็นนักเรียนชั้น Middle และ High School แล้ว
- ◇ วันที่ ๒๔ ธันวาคม (วันก่อนคริสต์มาส) ของทุกปี นักเรียนชั้น ๕๖ ไปเลี้ยงคนไร้บ้าน และเล่นดนตรีให้ฟังที่โบสถ์ในละแวกนั้น กลายเป็นประเพณีที่รู้จักกัน หลังจากเมื่อ ๒๐ ปีก่อน มีคนที่ทำงานรับใช้สังคม ชวนครู Rafe ให้พาเด็กไปร้องเพลงให้คนไร้บ้าน ที่มากินอาหารเที่ยงฟรีในวันก่อนคริสต์มาส แล้วทุกคนตั้งใจ
- ◇ เป็นกิจกรรม ที่เด็กได้เรียนรู้ เข้าใจสภาพความเป็นจริงของชีวิต และสังคม ที่เขาไม่คุ้นเคย นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะกล้าใกล้ชิดกับคนไร้บ้าน ซึ่งตามปกติเขาจะหลีกเลี่ยง แต่เด็กก็ได้เรียนรู้ความจริงว่า คนไร้บ้านบางคนก็ร้ายจริงๆ
- ◇ เด็กจะซ้อมดนตรีตลอดปี เพื่องานนี้
- ◇ กิจกรรมนี้กลายเป็น “โครงการ” ที่เด็กอาสาทำกันเอง แบ่งงานกันทำ และมีการวางแผนอย่างดี
- ◇ แต่ละคนมีการออมเงิน สำหรับซื้อของขวัญให้แก่คนไร้บ้าน
- ◇ เป้าหมายสูงสุด คือ การขึ้นสู่ “ระดับ ๖” ของพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ



เรียนละคร

บทที่ ๑๗ เป็นเรื่องการเรียนละคร ซึ่งเป็นการเรียนที่คนไม่เชื่อว่าเด็ก ป. ๖ จะทำได้ดีขนาดนี้

- ◇ นี่คือที่มาของชื่อ The Hobart Shakespearians ที่ลูกศิษย์ของครู Rafe ได้รับการเรียกขาน เพราะเด็กเหล่านี้จะเล่นละครเชกสเปียร์ปีละครั้ง หมุนเวียนเรื่องไป
- ◇ เป้าหมายคือ ร่วมกันทำสิ่งที่ไม่น่าเชื่อว่าจะทำได้ แต่ด้วยความเอาใจใส่ ละเอียดลออ เรียนรู้และฝึกฝนอย่างจริงจังตลอดปี เด็กๆ ทำได้ดีจริงๆ จนเลื่องลือออกไปนอกประเทศ นักแสดงใหญ่ของโลกหลายคนมาชม และมาให้คำแนะนำ ต้องอ่านรายละเอียดจึงจะเห็นว่า ครู Rafe และเด็กๆ ที่สมัครมาเป็นคณะละคร ต้องทำงานหนักเพียงใด
- ◇ ใช้เวลานอกเวลาเรียนทั้งหมดในการฝึก และเด็กต้องสมัคร จะเป็นเด็กห้อง ๕๖ หรือไม่ก็ได้ เงื่อนไขในการรับสมัครคือเด็กต้องพร้อมที่จะอดทนทำงานหนัก ฝึกหนัก พร้อมจะสละเวลาดูทีวี วิดีโอ เล่นเกม เพื่อมาซ้อม
- ◇ สิ่งที่ได้เรียน คือ ภาษา ดนตรี การทำงานเป็นทีม กล้าเสี่ยง มีวินัย ทำงานหนัก และค้นพบตนเอง
- ◇ แม้ชื่อละครและเนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องของเชกสเปียร์ แต่เด็กๆ ร่วมกันเลือกเพลงประกอบจากเพลงร่วมสมัย ในการแสดง เพลงจะสอดเข้ากับบทอย่างแนบเนียน มีการเต้นอย่างสวยงาม



- ◇ เด็กได้เรียนรู้จากการทำงานที่หลากหลายในคณะละคร ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแสดง จึงได้เรียนรู้ที่จะควบคุมอัตตา (ego) ของตนเอง หลังละครจบ ตัวแสดงหลักเพิ่งได้รับ standing ovation มาหมาดๆ ตัวแสดงเหล่านั้น ก็จะมาช่วยเพื่อนทำความสะอาดสถานที่ ไม่มี การเป็นพระเอกนางเอกนอกจอ
- ◇ ช่วงพักครึ่งระหว่างการแสดง (intermission) เด็กๆ จะดูแลรับใช้แขกอย่างดี เป็นการเรียนรู้สำหรับเด็ก
- ◇ ครู Rafe สังเกตเห็นว่า เด็กๆ ใช้ภาษาที่สละสลวยเป็นภาษาวิ วลีเช็กสเปียร์ โดยไม่รู้ตัว

ภาพรวมยิ่งใหญ่กว่าผลบวกของชิ้นส่วน

นี่คือบทสรุปท้ายของการตีความหนังสือ Teach Like Your Hair's on Fire, Penguin Books, ๒๐๐๗ ที่เขียนโดยครู Rafe Esquith

- ◇ สภาพของสังคมภายนอกห้อง ๕๖ ของโรงเรียน Hobart Elementary School ซึ่งอยู่ในใจกลางนครลอส แอนเจลีส มีแต่จะทำให้จิตใจของครูท้อถอย
- ◇ เด็กนักเรียนมาจากครอบครัวยากจน ชีวิตเต็มไปด้วยบาดแผล มีนิสัยเห็นแก่ตัว เด็กเกือบทั้งหมดที่เข้ามาเรียน ไม่เข้าใจว่า การศึกษาจะช่วยยกระดับชีวิตของตนได้อย่างไร
- ◇ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวนมาก ได้ขายวิญญาณของตนไปนานแล้ว กระทั่งศึกษาก็ยังคงโกหกอย่างต่อเนื่อง บริษัทพิมพ์หนังสือและ บริษัทประเมิน/ทดสอบ ต่างก็ร่วมมืออย่างลับๆ กับผู้บริหาร



ในการขโมย/แย่งชิงเอาความริเริ่มสร้างสรรค์ ความกระตือรือร้น และความเป็นอิสระในการเป็นครูประจำชั้น เอาไปแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน

- ◇ ดูเสมือนเป็นเรื่องเพื่อฝัน ที่จะทำหน้าที่ครู เพื่อให้การศึกษาที่เป็นเลิศแก่ศิษย์ในสถานการณ์สังคมปัจจุบัน แต่ความฝันนั้นคือ ความจริง ถ้าได้อ่านเรียงความของ เด็กหญิงเจนเน็ต ศิษย์เก่าของห้อง ๕๖ ที่เขียนเมื่ออายุ ๑๓ ปี เวลานี้ เจนเน็ต เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัย Notre Dame เรียงความเล่าว่า ชีวิตในห้อง ๕๖ บั่นตัวเธอให้เป็นคนเช่นนั้นได้อย่างไร ต้องอ่านเองนะครับ จึงจะได้รสชาติ
- ◇ แต่ “ภาพรวมยิ่งใหญ่กว่าผลบวกของชิ้นส่วน” เมื่อครู Rafe ได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ผู้ปกครองเด็ก องค์กรการกุศล และสังคมโดยรอบ ในลักษณะของ CAS – Complex Adaptive Systems ใส่ความอดทน ความเพียร สติปัญญาเข้าไป ผลที่ไม่น่าเชื่อว่า จะเกิดขึ้นได้ ก็เกิดขึ้น
- ◇ แม้ระบบการศึกษาจะเลวร้าย แม้สังคมโดยรอบจะเลวร้าย โอกาสที่จะเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ที่ประสบความสำเร็จ ก็ยังมีอยู่เสมอ

จบการตีความหนังสือ Teach Like Your Hair's on Fire, Penguin Books, ๒๐๐๗ ที่เขียนโดยครู Rafe Esquith แต่เพียงเท่านี้ อ่านแล้วจะเห็นว่า สุตยอดของ “ครูเพื่อศิษย์” เป็นอย่างไร และชีวิตของครูที่แท้มีคุณค่าแค่ไหน



บทสรุป

ผมอ่านและตีความหนังสือ Teach Like Your Hair's on Fire, Penguin Books, ๒๐๐๗ ที่เขียนโดยครู Rafe Esquith ลงบันทึกใน Gotoknow จบไป ๒ – ๓ วันแล้ว แต่ใจยังครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลาว่า คุณค่าของครู แบบครู Rafe อยู่ตรงไหน ผมจึงลองตีความข้อถกเถียงที่ความดังต่อไปนี้

- ◇ คุณค่าสำคัญที่สุด คือ การมุ่งหาวิธีการให้เด็กเป็น “คนระดับ ๖” ท่านที่ไม่เข้าใจว่า “คนระดับ ๖” เป็นอย่างไร ให้อ่านบันทึกเรื่องนี้ตอนที่ ๑
- ◇ ผมตีความว่า การที่ครู Rafe เป็น “ครูเพื่อศิษย์” ก็เพราะตัวครู Rafe เอง มุ่งวิถีชีวิตของ “คนระดับ ๖”
- ◇ กระทรวงศึกษาธิการ (ของทุกประเทศ) ได้จัดการการศึกษาของชาติ เกือบหนึ่งให้ครูดำเนินชีวิตสู่ “คนระดับ ๖” หรือเดินสวนทาง
- ◇ สถาบันคลังสมองของชาติ มีนโยบายจะดำเนินการพัฒนาครู จึงเป็นโอกาสที่จะใช้หลักการ “คนระดับ ๖” หรือ Six Levels of Moral Development ของ Lawrence Kohlberg เป็นหลักการหนึ่งในการดำเนินการพัฒนาครู ในแนวทางใช้ KM เป็นเครื่องมือ Empower “ครูระดับ ๖” ที่มีอยู่แล้ว
- ◇ การเรียนรู้สู่ระดับ ๖ เป็นแรงบันดาลใจ เป็นแสงไฟนำทางชีวิต ที่มีพลัง ที่จะปลดปล่อยพลังศักยภาพของความเป็นมนุษย์ออกมา ขับเคลื่อนการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาสนุกสนาน



- ◇ การเรียนรู้ที่มีพลังที่สุด คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งในกรณีของชั้น ๕๖ คือ โครงการ หรือ project ที่ดูเผินๆ เด็ก ๑๐ ขวบ ไม่น่าจะทำได้ ความไม่น่าจะทำได้ นี่แหละ คือ ประทีปนำทางสู่ “คนระดับ ๖”
- ◇ การเรียนรู้ (learning) สำคัญกว่าวิชา (หรือตัวเนื้อความรู้ – content) การเรียนให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ คือ เป้าหมายของการเรียนที่แท้จริง และสุดยอดของการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เพื่อเป็น “คนระดับ ๖”
- ◇ การเรียนรู้ที่แท้จริงเป็นการเรียนรู้บูรณาการ ไม่ว่าจะเรียนวิชาใดจะต้องนำไปสู่การเรียนรู้ทุกวิชา หรือเรียนรู้บูรณาการ



อ่านต้นฉบับในบล็อก ได้ที่ <http://gotoknow.org/blog/thaikm/186373>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/186482>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/187000>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/187522>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/187668>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/187677>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/187859>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/188353>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/188501>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/189222>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/189229>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/189244>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/189791>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/190212>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/190224>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/190558>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/190758>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/191349>

<http://gotoknow.org/blog/thaikm/191595>

หญ้าแพรก

เป็นพืชที่เติบโตเร็ว

เปรียบเหมือนการรื้อถอนเร็ว

และงานก่อสร้างดิน น้ำ อากาศ





ตัวอย่าง “ครูเพื่อศิษย์” ในประเทศไทย



- ♦ **ครูสิทธิชัย จันทรคล้าย** (ครูกรุง) โรงเรียนบ้านไทยสามัคคี ตำบลโคกลาน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

อ่านรายละเอียดได้ที่ <http://gotoknow.org/blog/thaikm/296146>

ครูกรุงอายุ ๓๒ ปี จบ กศ.บ. (ประถมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยบูรพา ในโครงการครูทายาท ในช่วงเวลากว่า ๑๐ ปีที่เป็นครู ได้ทุ่มเททำเพื่อศิษย์ ในหลายด้าน ได้แก่ การฝึกฝนด้านศิลปะแก่ศิษย์ทุกวัน หลังเลิกเรียนและวันหยุด จนนักเรียนได้รับรางวัลมากมาย หลายรายมีรายได้ ขอบทุนการศึกษา รวมทั้งออกทุนเอง เพื่อช่วยเหลือศิษย์ที่ยากจน รวมทั้งส่งเสริมต่อการสอนเสริมและแนะแนวการศึกษาต่อแก่ศิษย์ เป็นต้น

ครูกรุงได้รับแรงบันดาลใจในการเป็นครูจากพ่อ ที่บอกลูก (คือครูกรุง) ตั้งแต่เด็ก ว่าชีวิตของครูกรุงเกิดมาเพื่อเป็นครู ต้องอ่านรายละเอียดในบล็อกข้างต้น จึงจะได้สัมผัสความเป็นครูเพื่อศิษย์ของครูกรุง โดยมีนางสาวมุกิตา พานิช เลขานุการมูลนิธิพนุพลึง ยืนยันความเป็นครูเพื่อศิษย์ตัวจริง



♦ **ครูวิมลศรี ศุภีลวรรณ (ครูใหม่) โรงเรียนเพลินพัฒนา เขตตลิ่งชัน**
กรุงเทพมหานคร

ครูใหม่เป็นครูที่มีตำแหน่งบริหารในโรงเรียนเอกชนด้วย คือ เวลานี้เป็นหัวหน้าส่วนงานประมวลและพัฒนาความรู้ เรียนจบมาทางด้านศิลปะและปริญญาโทด้านมนุษยวิทยา จึงมีความสนใจเรื่องการเรียนรู้ของมนุษย์ เรื่องวิธีออกแบบการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน และใช้เครื่องมือ “การจัดการความรู้” ช่วยการเรียนรู้ของเด็ก และของครู

อ่านบันทึกเรื่องราวที่ครูใหม่แลกเปลี่ยนกับสังคมไทยผ่านบล็อกได้ที่
<http://gotoknow.org/blog/krumaimai>

และอ่านประวัติของท่านได้ที่ <http://gotoknow.org/profile/krumai>

♦ **ครูธนิตย์ สุวรรณเจริญ โรงเรียนบ้านกร่างวิทยาคม**
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก

อ่านประวัติได้ที่ <http://gotoknow.org/profile/tnitsu>

ผมเคยเขียนถึงท่าน ที่ <http://gotoknow.org/blog/thaikm/216889>
และท่านเขียนบันทึกเรื่องราวการสอนไว้ที่ <http://gotoknow.org/post/tnitsu>

ที่จริงผมไม่เคยพบท่าน แต่อ่านจากบันทึกในบล็อก ผมเชื่อว่า ท่านเป็น “ครูเพื่อศิษย์” คนหนึ่ง

ลองอ่านบันทึกนี้ <http://gotoknow.org/blog/tnitsu/242616> ของครูธนิตย์ นะครับ ผมลอกเฉพาะตัวหนังสือมาให้อ่าน หากจะให้ได้รสชาติจริงๆ ต้องเข้าไปอ่านและดูรูปในบันทึกของจริง



“ขึ้นอยู่กับอะไร?”

ที่ครูให้นักเรียนคิดและทำ หลายๆ ครั้งที่ผ่านมา คนที่สงสัย หรือ คนที่ถาม คือ ครู นักเรียนทำแค่ตั้งสมมติฐาน ตรวจสอบสมมติฐาน แล้วก็สรุปผลเท่านั้น อันที่จริงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมดตั้ง ๔ ขั้นนะ ได้แก่ ระบุปัญหา ตั้งสมมติฐาน ตรวจสอบสมมติฐาน และสรุปผล ผมทบทวนเรื่องเดิมๆ ให้นักเรียนฟังเพื่อ...

ผมนัดแนะกับเด็กๆ ว่า ชั่วโมงหน้า ให้นักเรียนเตรียมเปลือกไข่ มาอย่างน้อยคนละ ๒ ฟอง ไข่อะไรก็ได้ ไข่เป็ด ไข่ไก่ ไข่ห่าน ไข่จิ้งจกไม่ได้ อย่าเอามาเนะ (ฮา) มากกว่านี้ยิ่งดี จะได้มีตัวเลือกในการศึกษา ฉะนั้น อาทิตย์นี้ กินไข่เมื่อไร เก็บเปลือกเอาไว้ เออ! เธอเจาะเปลือกไข่ให้รูเล็กๆ กว่าปกตินะ เจาะด้านแหลม หัวหรือท้ายก็ได้ ห้ามตอกเหมือนเจียวไข่ปกติ ยุ่งยากหน่อย แต่ไม่เตรียมไม่ได้...เป็นเรื่อง! ไม่เตรียมมา แล้วจะเอาอะไรเรียน อาชีพครูนี้อดชู้นักเรียนไม่ได้จริงๆ ผมสังเกตตัวเอง

พอถึงเวลาเรียนจริง นักเรียนเตรียมเปลือกไข่เป็ด-ไข่ไก่มาอย่างพร้อมเพรียง หลายคนเตรียมมามากกว่า ที่นัดแนะไว้เสียอีก บางกลุ่ม ตกแต่งรอยแตกเปลือกไข่ให้เรียบ โดยที่ครูไม่ได้บอก

ผมถามนักเรียนว่า ถ้าเอาหนังสือ สมุดต่างๆ ที่เธอเห็นบนโต๊ะครู วางทับเปลือกไข่ เปลือกไข่จะรับน้ำหนักหนังสือได้สักกี่เล่ม รับน้ำหนักได้ - ไม่ได้ ดูตรงไหน ไข่บางฟองร้าว ไข่ทุกฟองร้าว ไข่บางฟองแตก ไข่ทุกฟองแตก ผมชักข้อมเกณต์ตัดสินใจของนักเรียน

ผมถามนักเรียนว่า อะไรทำให้เปลือกไข่รับน้ำหนักได้มากน้อย ต่างกัน...ชนิดเปลือกไข่ ความหนาของเปลือกไข่ (ไข่เป็ดหนากว่าไข่ไก่) จำนวนเปลือกไข่



‘คิดได้แค่นี้หรือ อย่างอื่นก็มีอีกมัย’ ผมลุ่นให้นักเรียนคิดหาคำตอบเพิ่มเติม เพราะเรื่องน่าจะยังไม่พอกับจำนวนกลุ่มนักเรียน...ขนาดครูเปลือกไข่ที่เจาะ ลักษณะการวางเปลือกไข่ (วางแนวตั้ง - วางแนวนอน)

ต่อจากนั้น ผมให้นักเรียนรวมกลุ่มกัน เพื่อจำนวนเปลือกไข่จะได้พอทดลอง แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดคำตอบอีกครั้ง เอาให้แน่ๆ เอาที่ทุกคนในกลุ่มเห็นร่วมกันจริงๆ ว่าอะไรทำให้เปลือกไข่รับน้ำหนักได้ไม่เท่ากัน หรือการรับน้ำหนักของเปลือกไข่ขึ้นอยู่กับอะไร พอแต่ละกลุ่มได้คำตอบของตัวเองแล้ว ผมซักซ้อมความเข้าใจครั้งสุดท้าย ด้วยการให้แต่ละกลุ่มบอกตัวแปรต่างๆ ในการทดลอง ไม่ว่าจะเป็นตัวแปรต้น (อิสระ) ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม ผลคือ นักเรียนบางกลุ่ม บางคนยังบอกตัวแปรบางอย่างไม่ถูกต้องนัก แต่นักเรียนบางกลุ่มที่เข้าใจกว่า ช่วยตอบได้

นักเรียนทิ้งกับผลการทดลองของเพื่อนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพบว่า เปลือกไข่ ๔ ฟอง สามารถรับน้ำหนักหนังสือได้กว่า ๙ กิโลกรัม

หลังทดลองและเขียนรายงานส่งทุกกลุ่มแล้ว ผมคุยกับนักเรียนว่า ที่ครูให้นักเรียนคิดและทำหลายๆ ครั้งที่ผ่านมา คนที่สงสัยหรือคนที่ถาม คือครู นักเรียนทำแค่ตั้งสมมติฐาน ตรวจสอบสมมติฐาน แล้วก็สรุปผลเท่านั้น อันที่จริงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมดตั้ง ๔ ขั้นนะ ได้แก่ ระบุปัญหา ตั้งสมมติฐาน ตรวจสอบสมมติฐาน และสรุปผล ผมทบทวนเรื่องเดิมๆ ให้นักเรียนฟังเพื่อ...

พอดีเลย นักเรียนหญิงคนหนึ่ง เอ่ยสวนขึ้นมาว่า ‘ครูขา หนูอยากตั้งคำถามเองบ้าง’

ผมก็ได้แต่ยิ้มสิครับ ครึ่งหน้านักเรียนต้องระบุปัญหาเอง”



♦ อาจารย์ศรีลักษณ์ ผลวัฒนะ

สอนวิชาเคมี เป็นอาจารย์ระดับ ๑๐ โรงเรียนเบญจมราชาลัย
กรุงเทพมหานคร

ผมเคยเขียนถึงท่านที่นี่ <http://gotoknow.org/blog/thaikm/235518>

เมื่อได้ฟังท่านเล่าวิธีการสอนของท่าน ผมก็ปึงตันที่ว่า นี่คือ “ครูเพื่อศิษย์” ท่านหนึ่ง เมื่อผมนำท่านไปบันทึกยกย่องในบล็อกข้างต้น ก็มีลูกศิษย์สมัย ๓๐ ปีมาแล้ว เข้ามาเล่าความประทับใจของตนต่อ อาจารย์ศรีลักษณ์ ดังนี้

“เป็นลูกศิษย์ของ อ.ศรีลักษณ์ ที่ ร.ร.เบญจมราชาลัย ปีการศึกษา ๒๕๒๑-๒๕๒๒ ประทับใจในความทุ่มเท ตั้งใจสอนของอาจารย์ที่มีต่อลูกศิษย์ ไม่เคยเห็นอาจารย์โกรธศิษย์ อ.ศรีลักษณ์ มีความเมตตาต่อศิษย์ อาจารย์เคยเรียกไปพบในห้องพักครู เมื่อสังเกตเห็นศิษย์ยังไม่เข้าใจในเรื่องที่เรียน และอธิบายจนศิษย์เข้าใจ จึงประทับใจ รักและเคารพ อ.ศรีลักษณ์ มาก ภูมิใจที่ได้เป็นลูกศิษย์ของ อ.ศรีลักษณ์ และตั้งใจที่ได้เรียนที่ ร.ร. เบญจมราชาลัย เพราะอาจารย์ทุกท่านมีความตั้งใจในการสอนมาก...จุฑารัตน์”

♦ ครูวัลย์วิสา แจ่มสว่าง โรงเรียนวัดท่าไชย (ประชานุกูล)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) สุพรรณบุรี เขต ๒

เมื่อผมดูวีซีดี ที่จัดทำโดย “โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้” ผมก็มั่นใจทันทีว่า ท่านคือ “ครูเพื่อศิษย์” คนหนึ่ง

อ่านประวัติของท่านได้ที่ http://gotoknow.org/profile/wan_wi



อ่านบันทึกของท่านได้ที่ http://gotoknow.org/post/wan_wi

ลองเข้าไปอ่านบันทึกของท่านอีกครั้ง จะสัมผัสได้ถึงความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ของท่าน

ที่จริงเมื่อดูจากวีซีดีที่กล่าวถึง ผมอยากระบุว่า โรงเรียนวัดท่าไชย เป็น “โรงเรียนเพื่อศิษย์” และ สพท. สุพรรณบุรี เขต ๒ ก็น่าจะเป็น “สพท. เพื่อศิษย์” ซึ่งจะต้องมีการพิสูจน์กันต่อไป

♦ **คุณพวรรณ พงษ์เจริญ (ครูคิม) โรงเรียนวิทยสัมพันธ**

อำเภอนครไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก
เขต ๓

อ่านประวัติของท่านได้ที่ <http://gotoknow.org/profile/krukim>

และท่านเขียนบันทึกในบล็อก ที่ <http://gotoknow.org/blog/krukim>

นี่ก็อีกคนหนึ่งสัมผัสความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ได้ โดยผ่านบันทึกที่เข้าไปอ่านได้ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น

บันทึกนี้ <http://gotoknow.org/blog/krukim/289891>

บันทึกนี้ <http://gotoknow.org/blog/krukim/288844>

บันทึกนี้ <http://gotoknow.org/blog/krukim/285220>

หากท่านเข้าไปอ่านบันทึกของครูคิม จะพบว่า ครูคิมเป็นผู้เชื่อมโยงเครือข่าย “ครูเพื่อศิษย์” ผ่านทางบล็อก และยังมีเครือข่ายกัลยาณมิตร



ในสาขาอื่นๆ ทั่วประเทศ ถือเป็นสุดยอดบล็อกเกอร์คนหนึ่ง และท่านใช้บันทึกในบล็อกนี้แหละ กระตุ้นการเรียนรู้ของศิษย์ไปด้วย

ลองอ่านบันทึกนี้ <http://gotoknow.org/blog/krukim/278851> ของครูคิม นะครับ ผมคัดลอกมาให้ท่านดังนี้

๓๓๑. เพลงและคลื่นสมอง

กิจกรรมประจำวันของนักเรียนที่ปฏิบัติกันสมอง นักเรียนจะต้องฝึกสมาธิก่อนเรียนในชั่วโมงแรก หรือก่อนเรียนทุกชั่วโมง วันนี้ชั่วโมงแรกเป็นกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ในชั่วโมงถัดไป การฝึกสมาธิของนักเรียน ขึ้นอยู่กับเทคนิคของครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระ ว่าจะฝึกอย่างไรให้ได้ผลดี และนักเรียนไม่เบื่อ

การเรียนภาษาอังกฤษ ทุกวันอังคาร นักเรียนจะต้องได้ร้องเพลงภาษาอังกฤษ วันนี้ให้นักเรียนนั่งล้อมตา เปิดเพลง *Little happiness* ให้นักเรียนฟังเบาๆ แล้วค่อยๆ หลับตาเมื่อพร้อมที่รู้ว่า ตัวเองมีความสุขแล้ว

Little happiness :

ฉันมีความสุขเล็กๆ ในใจฉัน ในใจฉัน ในใจฉัน

ฉันมีความสุขเล็กๆ ในใจฉัน

I feeling little happiness of my heart , of my heart , of my heart.

I feeling little happiness of my heart.



ฉันมีความสุขเล็กๆ ในใจฉัน ในใจฉัน ในใจฉัน

ฉันมีความสุขเล็กๆ ในใจฉัน

I feeling little happiness of my heart , of my heart , of my heart.

I feeling little happiness of my heart.

I feeling little happiness of my heart , of my heart , of my heart.

I feeling little happiness of my heart.

http://www.imeem.com/people/7Bd77hS/music/qQldQ8T_/little-happiness/

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน ทำให้สนุก มีความสุขทั้งครูและเด็ก
ปกติครูจะท้อแท้เป็นพักๆ เสมอ แต่วันนี้ดูเหมือนว่า กิจกรรมเป็นไป
อย่างราบรื่น ทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒

ชั่วโมงที่ ๕ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ทำเช่นเดียวกัน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ ๓ มีการแสดงออกว่า มีความสุขอย่างเห็นได้ชัดเจน กิจกรรมการเรียนรู้
เป็นไปอย่างราบรื่น นักเรียนตั้งใจและไม่ก่อกวนเหมือนที่เคยเป็น

การก่อกวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ของนักเรียนชาย
กลุ่มหนึ่ง ไม่ได้แสดงออกในทางก้าวร้าว แต่จะก่อกวนแบบต่อรอง ขี้เกียจ
ใช้เวลาให้ทำกิจกรรมกลุ่ม เล่นและสนใจเรียนน้อย นักเรียนทุกคน



อยู่ในห้องเรียน ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย หมดเวลาแล้วขอร้องเพลงด้วย เพราะครั้งแรกให้ฟังเท่านั้น

การฝึกสมาธิ ประกอบการฟังเพลงที่มีความหมาย นอกจากทำให้คลื่นสมองต่ำแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดแรงพลังขึ้นภายใน มีความสุขที่จะเรียนรู้ หลังเลิกเรียนได้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนครูในโรงเรียน

จริงๆ แล้ว เมื่ออ่านจากบันทึกของคุณจตุพร วิศิษฎ์โชติอังกูร ที่ <http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/251838> น่าจะกล่าวได้ว่า โรงเรียนวิทยสัมพันธ์เป็น “โรงเรียนเพื่อศิษย์” คือ ทั้งผู้บริหารและครูส้ามัคคีกันทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อการเรียนรู้ของศิษย์

♦ **ครูนเรศ เหมนาไลย** โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย (ประถม) ซึ่งตั้งอยู่หลังโรงพยาบาลภูมิพลฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

ครูนเรศ เป็นครูประจำชั้น ป. ๖ ยาวนานถึง ๓๑ ปี ผมทราบเรื่องของท่านผ่านอาจารย์บีแมน ที่ท่านเล่าให้ผมฟังและจากการอ่านบันทึกในบล็อก <http://gotoknow.org/blog/beesman/tag/ครูเพื่อศิษย์>

ทำให้สรุปได้ว่า ท่านเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ไทย ที่มีรายละเอียดเห็นภาพการทำงานเพื่อศิษย์ชัดเจนมาก

เมื่ออาจารย์บีแมน เอาเรื่องของครูนเรศ มาเล่าในบล็อก Gotoknow ก็มีศิษย์เก่า เข้ามาเล่าความประทับใจมากมาย เช่น



“คุณครู เป็นครูที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจสูงที่จะสร้างลูกศิษย์ ให้เป็นคนดีของสังคม ไม่ได้สอนแค่ให้เรียนเก่งนะคะ แต่คุณครูยังปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี ทั้งเรื่องความกตัญญูต่อคุณพ่อ คุณแม่ สอนให้เห็นความชั่วร้ายของอบายมุขต่างๆ สอนให้รักชาติ (อันนี้ได้จากตอนที่คุณครูสอนวิชาสังคม สนุกจริง ๆ ค่ะ ตอนคุณครูเล่าเรื่องพระนเรศวร) และอีกหลายเรื่องดีๆ ที่มอบให้เราค่ะ เราพี่น้องสามคน นุก น้ย น้อย ยังระลึกถึงคุณครูเสมอ”

“ครูนเรศเป็นครูที่สอนด้วยความตั้งใจ ครูจึงบอกว่า ‘ครูตั้งใจสอนนักเรียนก็ต้องตั้งใจฟัง’ ครูเป็นคนสอนที่ตลก ทำให้นักเรียนอยากเรียนกับครู ‘๖/๑’ นั้งท้ายสุดค่ะ ... สโรชา มหามนตรี”

“คุณครูคะ หนูหวังว่า คุณครูคงจะจำหนูได้ หนูเพิ่งจบมาได้ ๔-๕ ปี ตอนนั้น ๖/๒ ของเรารักกันมาก และไม่ยอมจากคุณครูไปไหนเลย เมื่อก่อนคุณครูจะให้พวกหนูหาความรู้รอบตัวไปเขียนใส่บอร์ดทุกวัน ช่วงเป็นเวลาเรียนพิเศษ คุณครูจะมีขนม มีน้ำให้ทาน หนูเคยทำโมเดลตุ๊กตาชาววังเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทย ส่งครู หวังว่า คุณครูคงจำได้นะคะ หนูคิดถึงคุณครูมาก คุณครูเรวดี ก็เช่นกัน วันนี้ ๑๖ ก.ย. ๕๒ ร.ร. ฤทธิยะ (ประถม) สอบ หนูหันไปมองที่ฝั่งฤทธิยะ (ประถม) เห็นคุณครู หนูน้ำตาแทบไหล คิดถึงคุณครูมากจริงๆ สุดท้าย หนูขอให้คุณครูมีความสุขมากๆ อยู่กับพวกเราไปนานๆ แล้วหนูจะเอาการบ้านไปส่งนะคะ ปล. เป็นไปได้ หนูขอเรียนสังคมกับคุณครูอีกครั้งนะคะ ... เบญจภรณ์”

“เราเป็นคนหนึ่งที่ได้เรียนกับครูนเรศ และมีท่านเป็นที่ปรึกษา อยากจะบอกว่า สุดยอดจริงๆ ตอนนี้อยู่ ม.๓ ยังไปหาคุณครูทุกๆ ครั้ง



เมื่อมีโอกาส รักครูมากเลยล่ะครับ ครูเป็นคนแรกที่ทำให้ผมรักวิชาสังคม และมีกำลังใจในการเรียนวิชาอื่นๆ เพราะก่อนหน้านี้ ผมไม่ชอบสังคม เอาซะเลย วันนี้ก็ไปหาท่านมา... ห้อง ป.๖/๒ สร้างคนดีหลายรุ่นแล้วครับ ผมรักคุณครู ... VaMplRE(Social)”

“คุณครูสอนดีที่สุดเลยนะคะ ตอนคุณครูสอนมีแต่เรื่องที่ตลกทั้งนั้นเลยนะคะ จาก พรณัชชา สกุลพานิช ห้อง ๖/๑๖”

“ขอไม่ใช่คำว่า เคยเป็นลูกศิษย์ครูนเรศนะคะ เพราะตอนนี้ ก็ยังเป็นอยู่ และคงเป็นตลอดไป ตราบใดที่ครูนเรศ ยังไม่ยอมหยุดสอน เรียนชั้น ป.๖/๒ เมื่อปี ๒๕๒๙ จนถึงวันนี้ ๒๓ ปีแล้ว จบมามีงานทำ มีการบ้านไปส่งคุณครูเรียบร้อยแล้ว

สมัยเรียนในชั้นเรียน ครูสอนวิชาการ เพื่อที่จะให้เราไปสอบเข้าเรียนในชั้นต่อไป และสอดแทรกคติ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ตอนนั้นไม่เข้าใจ ฟังไปงั้นๆ เพลินดี เพราะครูมีวิธีการพูด ที่ทำให้นักเรียนไม่หาวนอน ถึงแม้ว่า ชั่วโมงการสอนจะเป็นช่วงบ่ายก็ตาม

ต่อมาเรียนจบ พบครู ครูก็ยังสอนเหมือนเดิม แต่คราวนี้เปลี่ยนเป็นสอนแง่คิด สนุกเหมือนเคย ครูไม่เคยเปลี่ยน เรียนจบมาหลายปีเจอครูที่ไหน ครูก็จำเราได้ทุกที

ตอนนี้ลูกสาวกำลังเรียนที่ฤทธิยะวรรณาลัย เหมือนกัน ไม่ใช่ความบังเอิญ ตั้งใจไว้เลยว่า ถ้ามีลูก ลูกของเราต้องมีโอกาสเป็นลูกศิษย์ครูนเรศเหมือนเรา ตั้งใจให้ลูกเรียนที่นั่นเท่านั้น ถึงแม้มีเงินมากพอที่จะให้ลูกเรียน



ที่โรงเรียนเอกชน แต่ไม่ต้องการ สิ่งที่ต้องการก็คือ อยากให้ลูกได้เป็นลูกศิษย์ครูนเรศ

เรามีหน้าที่การงานที่ดีทุกวันนี้ มีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย ไม่ได้หมายความว่า เพราะครูนเรศเพียงคนเดียว แต่เป็นเพราะบุญคุณของคุณครูทุกคน แต่ครูนเรศ ก็คือคนคนหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เด็กคนหนึ่งได้มีโอกาสเติบโตมาเป็นคนดี มีชีวิตที่ดีอย่างทุกวันนี้

ถ้าการเป็นครูเปรียบเหมือนเรือจ้าง เรือของคุณก็เป็นเรือที่ปลอดภัย พายได้ตรงตามทิศทาง ถึงจุดหมายรวดเร็ว ไม่คิดค่าบริการ แต่คนพายเรืออย่างครูคงจะเหนื่อยและต้องออกแรงมาก ... TMO”

“ครูยอดไปเลย มีแต่เด็กชอบ (ฮา) ชอบมีคำแปลกๆ มาให้จำ แต่ก็จำได้ อี้ อี้ ... นิโบล”

“มารายงานตัวอีกคนค่ะ เมื่อ ๒๔ ปีที่แล้ว (ฟังดูแก่มากมาย) เข้าเรียน ป.๑ ที่ฤทธิยะวรรณาลัย แล้วก็ไต่ขึ้นชื่อคุณครู ตั้งแต่ ป.๑ เพราะเป็นคุณครูที่สร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนมากมายค่ะ จน ป.๖ ก็ได้ไปอยู่ ป.๖/๒ อีกคน (พี่สาวและน้องสาวก็อยู่ ป.๖/๒ ห้องครูนเรศเหมือนกันค่ะ)

คุณครู เป็นครูที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจสูง ที่จะสร้างลูกศิษย์ให้เป็นคนดีของสังคม ไม่ได้สอนแค่ให้เรียนเก่งนะคะ แต่คุณครูยังปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี ทั้งเรื่องความกตัญญูต่อคุณพ่อ คุณแม่ สอนให้เห็นความชั่วร้ายของอบายมุขต่างๆ สอนให้รักชาติ (อันนี้ได้จากตอนที่คุณครูสอนวิชาสังคม สนุกจริงๆ ค่ะ ตอนคุณครูเล่าเรื่องพระนเรศวร) และอีกหลายเรื่องดีๆ ที่มอบให้เราค่ะ



เราพี่น้องสามคน นุก นุ้ย น็อต ยังระลึกถึงคุณครูเสมอแหละคะ แม้จะไม่ได้ไปเยี่ยมที่โรงเรียน รู้สึกปลื้มแทนคุณครูค่ะ ที่มีลูกศิษย์หลายยุคหลายสมัย มาแชร์ความรู้สึกที่มีต่อคุณครูนเรศ ขอขอบคุณ คุณ beeman ด้วยนะคะ ที่สร้าง blog เรื่องคุณครูนเรศ : D ปลื้มจริง ๆ ... ป ๖/๒ อีกคนค่ะ”

“ครูนเรศ เป็นครูที่ดีมาก เวลาสอนก็สอนเอาใจใส่นักเรียนอย่างเต็มที่ และพี่ๆ ที่จบไปก็ยังมาหาครูนเรศ มากมายอย่างไม่น่าเชื่อ มาเป็นบัดดี้ให้กับน้องๆ คือ อย่างรุ่นพี่ที่มาหาครู ก็จะมานะนำอาชีพ ที่พี่เขาเป็นอยู่ ให้ฟังแนวทางดำเนินชีวิตดีๆ ที่พี่เขาทำงานประสบความสำเร็จ และน้องๆ คนไหนอยากมีอาชีพเหมือนพี่เขาก็จะได้เป็นบัดดี้กับเขา และชี้แนวทางที่ดีที่สุด ในการประสบความสำเร็จ ครูนเรศเก็บการ์ดต่างๆ ที่นักเรียนนำมาให้หลายรุ่นที่ประสบความสำเร็จ มายืนแนะนำแนวทางที่ดีให้กับน้อง หนูซึ่งเป็นลูกศิษย์ปีรุ่นที่ ๓๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๒ ขอให้ครูผลิตทรัพยากรของชาติต่อไปได้เรื่อยนะคะ จาก ... อยู่ ๖/๒๐ นามย่อ ว.”

“ผมก็เป็นลูกศิษย์ครู ปีการศึกษา ๒๕๕๒ ครับ ครูนเรศ เป็นคนดีอย่างที่คุณพี่ว่านะคะ ครูนเรศ ไม่ใช่เป็นแค่ครู แต่เป็นเหมือนผู้สร้างคนอย่างที่คุณครูนเรศ กล่าวไว้ว่า ‘สอนคนนะ สอนง่าย แต่สร้างคนนะสร้างยาก’ แต่ครูเขาก็พยายามปั้นนักเรียนให้เป็นคนดี จนทำสำเร็จจากพี่ๆ หลากๆ คนที่เคยเป็นลูกศิษย์ บางคนได้เป็นนักบินบ้าง ทหารบ้าง แต่ผมว่า ทุกคนที่เคยเป็นลูกศิษย์ครูนเรศ ไม่ว่า รุ่นไหนก็รักคุณครูครับ โดยดูได้จากดอกไม้ที่มาไหว้ครูกองโตสูง บางคนไม่มีเวลา ก็สละเวลามาไหว้ครู สุดท้ายนี้



ขอให้พี่มาแนะนำอาชีพของพี่บ้างนะครับ จาก...เด็กชายผู้ไม่ประสงค์ออกนาม....๖/๒ ห้องคิง”

จะเห็นว่า ครูนเรศ รักและเอาใจใส่ศิษย์แต่ละคน คิดหาวิธีการสร้างความน่าสนใจในการเรียนของลูกศิษย์ อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ลูกศิษย์เรียนอย่างสนุก มีความสุขกับการเรียน

ผมตีความว่า ท่านมุ่งสร้างแรงบันดาลใจแก่ศิษย์ โดยโครงการคู่มือคู่มือ หรือบัดดี้ ท่านมีอุบายมากมายในการสอนโดยไม่สอน ลองอ่านเรื่องที่มาจากพระพุทธรูปประจำห้องที่อาจารย์บีแมนเขียนเอาไว้ ศิษย์หลากหลายรุ่น รัก เคารพ และเห็นคุณค่าของความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ของครูนเรศ ถึงกับร่วมกันบริจาคเงิน ตั้งเป็น “กองทุนศิษย์ครูนเรศ”

ครูนเรศ เรียนจบจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน คณะสังคมศาสตร์ วิชาเอกประวัติศาสตร์

♦ อาจารย์สมลักษณ์ วงศ์สมาโนดน์ (อาจารย์บีแมน)

<http://gotoknow.org/profile/somluckv>

ผู้ที่แนะนำครูนเรศ ให้ผมรู้จัก ที่ผมยกย่องให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์” อาจารย์สมลักษณ์ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย สังกัดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เข้าไปอ่านบล็อก <http://gotoknow.org/blog/beesman> ดู แล้วจะเห็นความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ของอาจารย์บีแมน



ผมยกตัวอย่างบันทึกนี้ <http://gotoknow.org/blog/beesman/260735>
โดยคัดมาให้อ่านโดยตรงดังนี้

เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2552 ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ วันพีชมงคล
ตอนบ่ายๆ ผมไปนั่งที่ office พอเวลาประมาณบ่ายสามโมงมีนิสิต ๒
คน แต่งตัว private มาเคาะประตูที่ห้องทำงาน ผมกลัวตกเป็นข่าวหน้าหนึ่ง
ก็เลยออกมาพบนอกห้อง

นิสิต ๒ คน มาพบผู้ทำหน้าที่สอนเรื่องการเลี้ยงผึ้ง ซึ่งก็คือผมเอง
นั่นแหละ เธอบอกว่า เมื่อวานเธอไปลงทะเบียน online และสนใจอยากจะ
ลงวิชาการเลี้ยงผึ้งเป็นวิชาเลือกเสรี วันนี้ก็เลยลองแวะมาดูว่า อาจารย์
มาทำงานหรือเปล่า ถ้าพบจะได้ติดต่ออาจารย์ผู้สอน ผมก็ถามกลับไปว่า
อยู่เอกอะไรชั้นปีอะไร...เธอสองคนก็ตอบกลับมว่า “อยู่เอกคณิตศาสตร์” ชั้น
ปีที่ ๔

ผมก็เลย “เป็นง” ถามกลับไปว่า “เอกคณิตศาสตร์ ทำไมมาสนใจ
ลงเรียนเรื่องวิชาการเลี้ยงผึ้ง” เธอก็บอกว่า เพื่อนของเธอคนหนึ่ง ซึ่งเรียน
เอกชีววิทยาไปชักชวนมาให้เรียน บอกว่า “อาจารย์สอนดีและสอนสนุก”

ผมถามกลับไปว่า เพื่อนของเธอชื่ออะไร เธอตอบมา ๒ ชื่อ (ชื่อเล่น)
ผมก็จำไม่ได้ จนเธอบอกว่า “ชลกานต์ เพชรพงศ์” ผมก็ร้องอ้อเลย บอกว่า
จำได้ ก็เธอฟังลงทะเบียนเรียนวิชานี้ (Apiculture) กับผมเมื่อเทอมที่แล้ว
นี่เอง

ผมก็ให้พวกเธอ ๒ คน ลงชื่อจองเรียนไว้ในสมุดบันทึก ชื่อของเธอ
ทั้งสองในสมุดบันทึก คือ



ธิดาพร เสียงวัฒนะ (จบมัธยมต้นจากพิจิตร จบมัธยมปลายที่พิษณุโลก)

ปิยะพร ศรีตะลา (จบมัธยมปลายจากนครสวรรค์)

ผมถามอีกว่า มี ๒ คนเท่านั้นหรือที่อยากลงเรียน...ตอบกลับมาว่า
ยังอีก ๗ คน ซึ่งรวมเธอทั้งสอง ก็จะเป็น ๙ คน...เออ! ๙ คนก็เป็นจำนวน
ไม่น้อยเลยสำหรับนิสิตต่างเอก...

ผมเล่าให้พวกเธอฟังว่า สมัยก่อน ย้อนหลังไปสัก ๑๕ ปี มีนิสิต
ภาควิชาเคมีจำนวน ๑๐ มาขอลงทะเบียนวิชานี้ ซึ่งในเทอมนั้น ไม่มีนิสิต
ชีววิทยาลงเรียนเลย..ผมจึงมีนิสิตต่างเอกมาเรียนเป็นรุ่นแรก และถ้ารับรู้
ของเธอเข้าเรียนด้วย ก็จะเป็นรุ่นที่สอง

ต่อจากนั้นก็เล่าเรื่อง "วิธีการสอน" ของผมว่า เน้น Learning
มากกว่า Teaching พร้อมทั้ง ยกตัวอย่างให้ฟัง รู้สึกว่า ผมจะเม้าท์คนเดียว
ประมาณ ๑ ชั่วโมง และอนุญาตให้พวกเธอกลับ

ก่อนกลับก็ได้ให้เบอร์โทรศัพท์ของผม แก่พวกเธอไว้ด้วย เพื่อมี
ปัญหาอะไร จะได้โทรศัพท์มาสอบถาม สิ่งที่ผมกลัวคือ กลัวว่า ตารางเวลา
เรียนที่มีการจัดให้ จะทำให้พวกเธอลงทะเบียนไม่ได้...

พอพวกเธอกลับไปแล้ว ผมลองแวะไปดูรายชื่อนิสิตที่ลงทะเบียน
เรียนวิชานี้ในรอบแรก จากจำนวนที่เปิดให้ลงทะเบียน เป็นนิสิตภาควิชา
ชีววิทยาชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๑๖ คน ดังนี้ (คาดว่าจะล้นห้อง เพราะปี ๓ นี้ยัง
ไม่มีใครได้ลงทะเบียนเลย พอเปิดเทอมต้องมาขอเพิ่มจำนวนแน่ๆ)



สถิติปี ๒๕๕๑ นิสิตรหัส ๔๙ คณิตศาสตร์ มี ๔๙ คน (แรกรับมี ๖๒ คน) เป็นชาย ๑๕ และหญิง ๑๔ คน ส่วนชีววิทยา มี ๘๗ คน (แรกรับ ๑๐๒ คน) เป็นชาย ๑๐ และหญิง ๗๗ คน

ส่วนรหัส ๕๐ หรือ ปี ๓ : คณิตศาสตร์มี ๘๖ คน ชีววิทยามี ๙๐ คน แยกเป็นชาย ๑๘ หญิง ๗๒

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๒ เวลาเย็น นิสิตคณิตศาสตร์โทรมาแจ้งว่า เวลาเรียนของ Apiculture ตรงกับเวลาเรียนของวิชาเอก ขอให้อาจารย์ เปิด section ใหม่ให้

งานเข้าแล้วครับ ผมคงต้องเหนื่อยเพิ่มขึ้น สอนเพิ่มอีกสัปดาห์ละ ๕ ชั่วโมง..ผมขอให้นิสิตเช็คเวลาเรียนของตัวเองกับอาจารย์ไม่ให้ชนกัน แล้วก็จะไปขอเปิดอีก ๑ section

จำนวนนิสิตที่จะขอเปิด section ใหม่ของภาควิชาคณิตศาสตร์ คือ ๑๐ คน ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนนิสิตทั้งหมด ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐ กว่า เลยทีเดียว

ผมขอให้พวกเขาส่งรายชื่อ พร้อมรหัสประจำตัว มาให้ด้วย และมอบงานให้เขียนลงสมุดว่า ทำไมเขาถึงอยากมาเรียนวิชานี้ (เป็นรายบุคคล) และควรจะต้องส่งเร็วๆ นี้ ก่อนเปิดเทอม ซึ่งคาดว่า จะได้สมุดมาประมาณ ครั้งหนึ่ง คือ ๕ เล่ม”

ลองอ่านอีกบันทึก ที่ <http://gotoknow.org/blog/beesman/214150>
ผมคัดลอกมาดังนี้



“เมื่อวานนี้ คุมสอบวิชา Apiculture เริ่มสอบเวลา ๐๘.๑๕ น. สอบ ๓ ชั่วโมง ควรจะเลิกตอน ๑๑.๑๕ น. แต่ก็ปล่อยให้คนทำไม่เสร็จ ทำต่อไป...

ช่วงหลัง ๑๑.๓๐ น. เห็นนิสิตหลายคนออกมายืนอยู่นอกห้อง (ทำข้อสอบเสร็จแล้ว) ส่วนมากเป็นปี ๓...จึงถามว่า รออะไรกัน คำตอบคือ รอเพื่อน...พอเพื่อนและพี่สอบกันเสร็จหมด สองคนสุดท้ายก็ออกจากห้องสอบ มี ปุ..ปี ๓ และ สุ..ปี ๔ ช่วงนี้ก็ยังไม่มีอะไร

สักครู่ นิสิตที่อยู่นอกห้องกลับเข้ามา ครั้งนี้มี กูก เป็นคนนำ ถือถุงตุ๊กตาหมีกับซองใส่การ์ดสีชมพู เอามาให้ beeman... ผมก็เลยแซวว่า “สอบเสร็จจะแจกการ์ดแต่งงานหรือ” ทำเอาครั้นเคร่งกันดี

พอดีผมมีกล้องอยู่ ก็เลยถ่ายภาพนิสิตก่อน มีใครอยู่กันบ้าง ดูจากภาพและคำบรรยายภาพนะครับ...ถ่ายภาพกันเสร็จ ทำพิธีมอบของกันเสร็จ โดยมีพี่สุดเป็นตากล้อง...

หลังจากนั้นก็มาอ่านการ์ด...ในการ์ดนั้น เป็นการเขียนบรรยายความรู้สึกของนิสิต ที่มีต่อผู้สอน...ตั้งแต่สอนมา ๒๐ ปี...ก็มีครั้งนี้แหละ ที่นิสิตสร้าง surprise ให้...มานึกๆ ย้อนดูว่า ทำไมเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ คำตอบที่คิดได้คือ....เป็นเพราะว่า ครั้งนี้ผู้สอนเปลี่ยนวิธีคิด..ซึ่งต้องเปลี่ยนมาจากข้างใน เปลี่ยนมาจากใจ จึงทำให้นิสิต เกิดความรักและความผูกพันกัน ดังข้อความที่นิสิต ๑๒ คน เขียนความในใจ ดังภาพที่นำมาให้ชมกัน...”

ต้องเข้าไปดูรูปและอ่านข้อความในการ์ดนะครับ จึงจะได้ความรู้สึก



♦ โรงเรียนบ้านตะโล๊ะใส อำเภอลงู จังหวัดสตูล

<http://gotoknow.org/blog/council/272503>

เรื่องราวของการเป็น “โรงเรียนเพื่อศิษย์” ของโรงเรียนบ้านตะโล๊ะใส มีหลากหลายด้านทั้งด้านการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับชีวิต เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ด้านการที่โรงเรียนเข้าไปปลูกความมีชีวิตชีวา ในการเรียนรู้ของชุมชน ด้านการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านความ เอาใจใส่ลูกศิษย์ และอื่นๆ

เราเห็นชัดเจนว่า ที่นี้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข สนุกสนาน เห็นภาพ ความสามัคคีของครู ต้องหาหนังสือและ วิธีดี ที่จัดทำโดย สกว. ท้องถิ่น หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มาอ่านและดูเอง จึงจะเห็น ความงดงามและพลังของโรงเรียนแห่งนี้

♦ โรงเรียนบ้านห้วยเหี้ย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อพิจารณาจากบันทึกการไปเยี่ยมของคุณจตุพร วิศิษฐ์โชติอังกูร <http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/252724>

น่าจะกล่าวได้ว่าเป็น “โรงเรียนเพื่อศิษย์” ผู้บริหารและครู มาทำงานเตรียมการสอนในวันปิดเทอม เป็นตัวอย่างของโรงเรียนในเขต ชนบทกันดาร ที่ดิ้นรนทำงานเพื่อศิษย์ของตน เป็นโรงเรียนที่ชาวบ้านรัก

คุณจตุพร เขียนไว้ว่า “วันที่โรงเรียนก็มีการพัฒนาทำรั้วโรงเรียน มีชาวบ้านเข้ามาช่วยคนละไม้คนละมือ นี่แหละครับ ภาพของโรงเรียน ของชุมชน เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมอะไรชุมชนก็เข้ามาร่วม”



ผมมองว่า ความสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชน อยู่ที่ชุมชนเป็นหัวใจ เพราะเป็นหุ้นส่วนในการร่วมกันพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนบุตรหลาน

♦ โรงเรียนวัดกระบังมั่งคลาราม (พิศาลประชาสรรค์)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) พิษณุโลก เขต ๓

เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่น่าจะเข้าข่าย “โรงเรียนเพื่อศิษย์” หากพิจารณาตามบันทึก <http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/252889> ของ คุณจตุพร วิศิษฐ์โชติอังกูร

ในตอนหนึ่งคุณจตุพร บันทึกไว้ว่า “หน้าตาคุณครูทุกท่านยิ้มสดชื่น ใบหน้าละไม เท่านี้ก็เป็นสิ่งการันตีได้ว่า ท่านมีความสุขมีความภูมิใจในวิชาชีพ การประเมินง่าย ๆ เท่านี้ก็สามารถบอกสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนได้

โรงเรียนวัดกระบังฯ มีโรงเรียนน้อยๆ เพิ่มอีก ๘ โรงเรียน อันได้แก่ โรงเรียนฟ้าใสใจรัก โรงเรียนสุวรรณพัฒนา โรงเรียนบัวหลวง โรงเรียนวังตาโต โรงเรียนทุ่งทานตะวัน โรงเรียนร่วมใจพัฒนา โรงเรียนเฟื่องฟ้า โรงเรียนรวมดาว มีครูอาสาสมัคร โรงเรียนละประมาณ ๒ - ๓ คน และมีนักเรียนที่พิเศษทั้งหมด ๙๔ คน เฉลี่ยโรงเรียนละสิบกว่าคน

สถานที่เรียน ก็เป็นบ้านของผู้ปกครอง ที่นักเรียนในละแวกนั้น คัดเลือกเป็นสถานที่เรียนพิเศษ กิจกรรมที่นักเรียนใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียน ทำกิจกรรมจิตอาสา สอนการบ้าน และมีกิจกรรมเสริม เช่น เต้นลีลาศ ฟังธรรมะ ประดิษฐ์งานฝีมือ มีผู้ปกครองบางท่าน มีส่วนร่วมในการทำขนมเลี้ยงเด็กๆ บางท่านก็เป็นครูช่วยฝึกสมาธิ ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมการเรียนรู้



กระบวนการ “ครูอาสาสมัคร” ตามโครงการ “เยาวชนไทย ห่วงใย ใส่ใจ คนรอบข้าง” (Care for Thai Youths Everybody) แก้ปัญหาที่ทางโรงเรียนได้วิเคราะห์ออกมาในครั้งแรก ได้ชะงัด นักเรียนชั้น ป.๑ ถึง ป.๖ ทำการบ้านส่งครูทุกวัน

นักเรียนมีที่ปรึกษาด้านการเรียนตลอดจนนักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น ผลการเรียนรู้ขึ้นระดับหนึ่ง”

♦ โรงเรียนบ้านเปือย ตำบลบุเปือย อำเภอห้วยหิน
จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นโรงเรียนเล็กๆ มี ๗ ห้องเรียน จากชั้นอนุบาล ๒ จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีครู ๖ คน นักเรียน ๑๒๓ คน และไม่มีนักรการโรง ดังนั้น ที่นี้นักเรียนและครูทำเองหมด

อ่านรายละเอียด ได้จากบันทึกของคุณเอก จตุพร ได้ที่

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/253705>

และ <http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/253761>

โดยผมขอคัดมาลงไว้ตอนหนึ่งดังนี้

“ผมสนใจเรื่องของแนวคิด ‘การห้ามเด็กนำเงินติดตัวมาที่โรงเรียน’ ว่าทำไมถึงคิดทำโครงการนี้ และเป็นไปได้อย่างไรที่เด็กจะไม่ใช้เงิน ในขณะที่พวกเขาเข้าโรงเรียน (ย้อนอดีตสมัยเด็กๆ ผมเองคุ้นชินขอตังค์คุณพ่อคุณแม่ไปโรงเรียนทุกวัน)



ผอ.บงการ ตอบว่า ‘โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน รัฐสนับสนุนเงินงบประมาณเพียงพอที่โรงเรียนจะจัดอาหารกลางวันที่พร้อมด้วยคุณภาพแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องนำเงินมาโรงเรียน’

และคุณครูเองก็มีมติและขอความเห็นชอบ ความร่วมจากทางผู้ปกครองทดลองไม่ให้เกิดักนำเงินติดตัวมาที่โรงเรียน

เมื่อเวลาผ่านไปประยะหนึ่ง ติดตามผลและพบว่า เกิดผลดี ทุกอย่างวิวัฒนาการมาเป็นกฎที่นักเรียนทุกคนต้องไม่มีเงินติดตัวมาโรงเรียน

นอกจากนี้ยังมีบริบทที่ส่งเสริมให้เกิดกฎกติกาเช่นนี้ กล่าวคือ ‘คนชนบทอีสานยากจน’ ผู้ปกครองที่นี้ยากจน บางครอบครัวไม่มีเงินสักบาท แต่พอมีกฎเช่นนี้ ทำให้ผู้ปกครองสบายใจ ไม่ต้องกังวลว่า ทุกครั้งที่ลูกไปโรงเรียนจะหาเงินได้ที่ไหน และแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแนวทางหนึ่ง คือ การออมทรัพย์

โรงเรียนจัดอาหารกลางวัน ให้นักเรียนได้กินทุกคนทุกวัน ในวันที่เปิดเรียน และอาหารก็มีคุณภาพ เป็นอาหารที่นักเรียนคิดเองทำเอง โดยใช้วัตถุดิบที่นักเรียนทำขึ้นส่วนหนึ่งคือ พืชผักสวนครัวที่ปลอดสารพิษ และมีประโยชน์อย่างแท้จริง

นักเรียนมีความเสมอภาค คือ ทุกคนไม่ว่า ยากดีมีเงิน ก็มาโรงเรียน โดยไม่มีเงิน นักเรียนได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยในเรื่องการดำเนินชีวิตที่เป็นสุขและพอเพียงโดยไม่ใช้เงินเป็นตัวชี้วัด

ดังนั้น ‘เงิน’ สำหรับที่โรงเรียนบ้านเปือย จึงไม่ได้มีความสำคัญไปกว่าสิ่งใดๆ กระบวนการที่ให้เงินมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตน้อยที่สุด สร้าง-บ่มเพาะนิสัยให้เด็กรู้จักพอเพียง มีน้อยใช้น้อย ใช้สอยแบบประหยัด



‘เคยมีผู้ปกครองบอกว่า ‘ไม่ให้เด็กใช้เงิน เดี่ยวใช้เงินไม่เป็น’

ผอ.บงการตั้งประเด็นต่อนาสโนใจ

‘จริง ๆ แล้ว ไม่ใช่ครับ หากเราวิเคราะห์กันดีๆ การใช้จ่ายเงินไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินออกไป มีวิธีการเรียนรู้การจ่ายออกไปอยู่แล้ว แต่ที่โรงเรียนเรามีพร้อม อาหารกลางวันเราก็จัดได้เต็มที่ อาหารมากคุณค่า มีประโยชน์ งบประมาณที่ทางรัฐสนับสนุนมาให้ก็เพียงพอ มาโรงเรียนก็ไม่ต้องเสียค่าเดินทาง เงินจึงไม่จำเป็น ในที่สุดผู้ปกครองเห็นประโยชน์ จึงเลิกคัดค้านแนวคิดนี้’

นอกจากเด็กไม่ใช้เงินแล้ว พวกเขายังอดออมหยอดในกระปุกไม้ไผ่ทุกวัน เงินที่ได้มา นอกจากเป็นเงินที่ผู้ปกครองให้แล้ว ส่วนหนึ่งเป็นเงินจากน้ำพักน้ำแรงของเด็กเอง ที่รับจ้างชุดมัน รับจ้างสารพัดในชุมชน ช่วงวันหยุดในช่วงวันที่ ๑ – ๕ ของเดือน กิจกรรมออมทรัพย์ ที่โรงเรียนเล็กๆ แห่งนี้มีชีวิตชีวายิ่งนัก กระปุกออมสินที่ทำจากไม้ไผ่ ถูกผ่ากลาง นำเงินเหรียญออกมานับฝ่ากานาคารกันอย่างมีความสุข

ผอ.บงการ เล่าต่อว่า ‘เราเริ่มทำธนาคารออมทรัพย์ในโรงเรียนขึ้น เพื่อให้เด็กได้เริ่มออมกันตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ซึ่งเป็นการเรียนรู้การประหยัด อดออม ให้รู้จักวิถีชีวิตที่พอเพียง ชีวิตที่มีความสุข โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขเรื่องมีเงินมาก”



คุณจตุพร ได้ไปเยี่ยมโรงเรียนอื่นๆ และเขียนบันทึกยกย่องไว้อีก
หลายโรงเรียน ได้แก่

โรงเรียนหนองตาบ่ง

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/255165>

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/255203>

โรงเรียนชำอ้อพิทยาคม

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/273922>

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/279962>

โรงเรียนบ้านร่องซี่เหล็ก

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/257670>

<http://gotoknow.org/blog/mhsresearch/257378>

เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีเครือข่าย “ครูวิทย์ในดวงใจ” ที่ดำเนินการโดย
สวทช. และน่าจะมีเรื่องราว “ครูเพื่อศิษย์” อยู่ในกลุ่มนี้อีกมาก อ่านได้ที่
http://www.tmc.nstda.or.th/htmlweb/view_new.php?id_view=28 และที่
<http://gotoknow.org/blog/thaikm/136114>



การอ่านหรือรับรู้เรื่องราวดีๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวดีๆ ของ “ครูเพื่อศิษย์” ของ “โรงเรียนเพื่อศิษย์” และเรื่องราวดีๆ อื่นๆ เป็นมงคลชีวิต ผมจึงขอแนะนำให้เข้าไปดูหนังเรื่อง **เสียงกู่จากครูใหญ่** ที่นี้

http://www.okkid.net/blog_journal_detail.php?journal_id=2460

ดูแล้วท่านจะมีกำลังใจทำงานเพื่อสังคมขึ้นอีกมาก

“ครูเพื่อศิษย์” และ “โรงเรียนเพื่อศิษย์” ในสังคมไทยยังมีอีกมาก ไม่สามารถนำมาบรรจุลงในหนังสือเล่มน้อยนี้ได้ทั้งหมด ที่นำมา จึงเป็นเพียงตัวอย่าง และตัวอย่างเหล่านี้ ก็ยังสามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นได้อีกหลายด้าน ท่านที่สนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวง “ครูเพื่อศิษย์” เข้าไปได้ที่

<http://gotoknow.org/post/tag/ครูเพื่อศิษย์>

แม้ว่า การศึกษาพื้นฐานของไทย ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจะตกต่ำอย่างน่าใจหาย และครู โรงเรียน ส่วนใหญ่ มีปัญหา รวมทั้งระบบการบริหารการศึกษาไทยมีปัญหามาก แต่สังคมไทยก็ไม่สิ้นครูดี โรงเรียนดี เราจะต้องช่วยกันสนับสนุนยกย่องครูดี โรงเรียนดีเหล่านี้



หัวทื่อๆ

เป็นสัญลักษณ์ของความมีระเบียบวินัย

หากใครสามารถเอาชนะความเกียจคร้านของตัวเองได้
ก็จะมีเหมือนหัวทื่อทื่อๆ ที่ถูกดึงออกจากหัวเปลือก



“ครูเพื่อศิษย์” ทำอะไรบ้าง



วัตถุประสงค์ของการทำหนังสือเล่มน้อยนี้ ออกแจกจ่ายเป็น ส.ค.ส. แก่ญาติมิตร ก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการขับเคลื่อนขบวนการ “ครูเพื่อศิษย์” ในสังคมไทย หวังว่า จะเป็นประกายเล็กๆ ในการที่คนไทยทุกคน จะลุกขึ้นมามีส่วนช่วยกันปฏิรูปการศึกษาของเรา ที่เป็นการปฏิรูปผ่านการยกย่อง สนับสนุน และร่วมมือกับ “ครูเพื่อศิษย์” ใช้ “ครูเพื่อศิษย์” เป็นแกนนำ หรือเป็นพลังหลักในการปฏิรูปการศึกษาจากฐานล่าง เสริมการปฏิรูปจากข้างบนที่ดำเนินการโดยภาคการเมือง และโดยกระทรวงศึกษาธิการ

ผมจึงลองสรุปจิตวิญญาณ และวัตรปฏิบัติของ “ครูเพื่อศิษย์” ที่ผมจับความ หรือตีความได้จากการไปร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย และจากการอ่านต้นฉบับหนังสือเล่มนี้ ย้ำว่า เป็นการตีความที่คงจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์นะครับ

◇ ครูรักเด็กแบบเมตตา หรือรักแบบไม่มีเงื่อนไข คล้ายพ่อแม่ที่เรียกว่าเป็น unconditional love คือ ไม่เลือกรักเฉพาะเด็กเรียนเก่ง หรือเด็กว่านอนสอนง่าย เข้าใจเด็ก หรือทำความเข้าใจ (เรียนรู้) และยอมรับเด็ก ตามความเป็นจริงของเขา และหาทางช่วยเหลือส่งเสริมเขาตามสภาพ



- ◇ ไม่ปฏิเสธเด็กเกเร หรือเด็กเรียนอ่อน เอาใจใส่หาสาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และหาอุบายหรือวิธีการให้ความช่วยเหลือด้วยความเมตตา
- ◇ เอาใจใส่เด็กไม่ใช่แค่ที่โรงเรียน แต่หาทางเยี่ยวยาแก้ไขปัญหาที่เด็กเผชิญในชีวิตส่วนตัว และชีวิตครอบครัวด้วย มองว่า นี่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ชีวิตของเด็ก กิจกรรมเยี่ยมบ้าน ช่วยทั้งครูนักเรียนที่มีปัญหา และการเรียนรู้ของเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ให้รู้ว่า ชีวิตจริงของคนเราเป็นเช่นนี้ บางคนเกิดมา มีความยากลำบากในครอบครัวและชีวิตส่วนตัว
- ◇ สนุกกับการออกแบบการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กในชั้นที่มีความแตกต่างหลากหลาย เรียนไปด้วยกัน เรียนรู้ทั้งวิชา ชีวิต เพื่อน และตนเอง ไปพร้อมๆ กัน ให้เด็กเกิดความสุข และความสุขในการเรียน และในขณะเดียวกัน ครูก็สนุกด้วย “ครูเพื่อศิษย์” เกิดความภาคภูมิใจ และเรียนรู้คุณค่าของความเป็นครูเพิ่มขึ้นจากชีวิตความเป็นครูของตน
- ◇ ไม่ทอดทิ้งเด็ก เอาเวลาไปแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง
- ◇ เอาใจใส่ศิษย์ ไม่เฉพาะในช่วงที่อยู่ในชั้นเรียนที่รับผิดชอบ แต่เอาใจใส่ศิษย์ที่เรียนจบไปแล้วด้วย และหาทางใช้ศิษย์เก่า ในการทำประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของศิษย์ปัจจุบัน
- ◇ เอาใจใส่ศิษย์เป็นรายคน ศิษย์แต่ละคนรู้สึกว่าคุณเป็น “คนพิเศษ” ของครู



- ◇ อุดหนุนต่ออุปสรรคขวากหนามต่างๆ และต่อกระแสการทำงานแบบผักชีโรยหน้า ไม่หลงเข้าไปทำงานแบบเอาผลประโยชน์ผิวเผินเช่นนั้น โดยไม่ถูกกระแสปัดให้ลอยไปตามกระแส คือ มั่นคงในคุณค่าและวัตรปฏิบัติของ “ครูเพื่อศิษย์”
- ◇ แสวงหา “เพื่อนร่วมทาง” ทั้งที่เป็นครู และไม่เป็นครู เพื่อการเรียนรู้ของตน และเพื่อเพิ่มพลังในการทำหน้าที่ “ครูเพื่อศิษย์” เพื่อนร่วมทางที่มีพลังมาก คือ ศิษย์เก่าที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วนั่นเอง ดังกรณีตัวอย่างของคุณครูนเรศ เหมนาไลอย

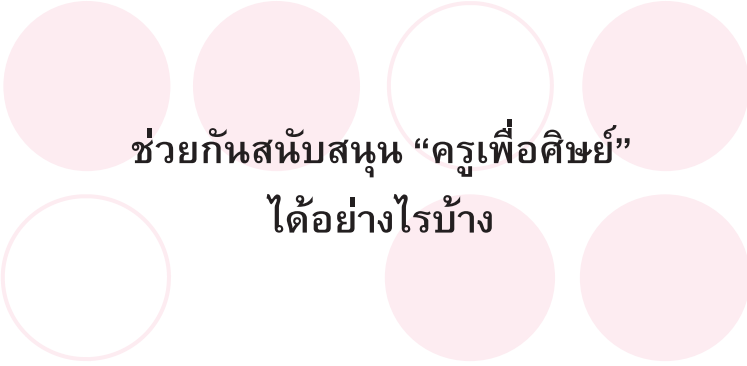


ขีวตอกและตอกมะเขือ

ความมีระเบียบวินัย

และความอ่อนน้อมถ่อมตน

ย่อมนำานไปสู่ความสำเร็จ



ช่วยกันสนับสนุน “ครูเพื่อศิษย์” ได้อย่างไรบ้าง



ผมได้เขียนบันทึกในบล็อกมากมายเกี่ยวกับเรื่องการสนับสนุน “ครูเพื่อศิษย์”

อ่านได้ที่ <http://gotoknow.org/blog/thaikm/tag/ครูเพื่อศิษย์>

และ <http://gotoknow.org/blog/council/tag/ครูเพื่อศิษย์>

และขอสรุปประเด็นสำคัญสำหรับชักชวนกันเข้าไปสนับสนุน “ครูเพื่อศิษย์” ในพื้นที่หรือชุมชนที่แต่ละท่านอาศัยอยู่

- ◇ ท่านที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก และพบว่า ครูที่สอนเด็กของท่านเป็นครูดี เข้าข่าย “ครูเพื่อศิษย์” ควรหาเวลาคุยกับครูท่านนั้น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น สร้างความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ผมเดาว่า ครูเหล่านี้ส่วนใหญ่ว่าไหวและต้องการเพื่อน ต้องการเพื่อนร่วมทาง การที่ท่านเข้าไปพูดคุย แสดงความสนใจ เห็นคุณค่า จะเป็นเสมือนน้ำทิพย์ชโลมใจครูเหล่านี้ เพราะระบบการบริหารการศึกษาไม่ได้เอาใจใส่ครูเหล่านี้
- ◇ หากทางแนะนำครูที่เป็น “คนคอเดียวกัน” คือ “คอครูเพื่อศิษย์” ให้รู้จักกัน รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน เพื่อร่วมมือกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้กำลังใจแก่กันและกัน หรือให้ได้ติดต่อกันเป็นเครือข่าย



- ◇ หากทำได้ เข้าไปเป็นแนวร่วมหรือทีมงาน ตามความต้องการของกลุ่มครู ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้เวลามากแต่ควรเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ และมีกำหนดเวลาอย่างเป็นระบบ เช่น เดือนละครั้ง เข้าไปที่โรงเรียนในบ่ายวันศุกร์สัปดาห์ที่ ๒ เพื่อปรึกษาหารือเรื่องของเด็กหรือท่านอาจชักชวนเพื่อน ที่มีความรู้เรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ครู ไปร่วมแลกเปลี่ยนความเห็น เช่น ผู้ที่ทำงานด้านพัฒนาการเด็ก ด้านจิตวิทยาเด็ก ด้าน brain-based learning ด้านทฤษฎีการเรียนรู้ ฯลฯ โดยที่ประเด็นของการหารือ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องโฟกัสอยู่ที่ตัวเด็กเป็นรายๆ หรือเป็นกลุ่ม
- ◇ เผยแพร่ผลงาน และวิธีการจัดการเรียนรู้ ดูแล และช่วยเหลือเด็กของ “ครูเพื่อศิษย์” หรือของ “โรงเรียนเพื่อศิษย์” ทางสื่อมวลชนและทางสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างเครือข่ายออนไลน์ของ “ครูเพื่อศิษย์” และ “โรงเรียนเพื่อศิษย์” และพันธมิตร เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงกว้าง และเพื่อการส่งเสริมในวงกว้าง แต่การเผยแพร่แบบนี้ ต้องระมัดระวัง ไม่เผยแพร่เพื่อประโยชน์ในการสร้างภาพ สร้างความเด่นดัง เป็นเป้าหมายหลัก เพราะแทนที่จะเป็นคุณ กลับจะเป็นโทษ แก่ “ครูเพื่อศิษย์” และ “โรงเรียนเพื่อศิษย์”
- ◇ ช่วยแจ้งเรื่องราวของครูท่านนั้น หรือกลุ่มนั้น หรือโรงเรียนนั้น ที่มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ เลขที่ ๑๑๖๘ ซอยพหลโยธิน ๒๒ ถนนพหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๑๑-๕๘๕๕ หรือโทรสาร ๐-๒๙๓๙-๒๑๒๒



หรือ E-mail : thaissf@thaissf.org เพื่อเราจะได้หาทางเข้าไป
เชื่อมต่อเครือข่าย “ครูเพื่อศิษย์” ต่อไป

◇ ร่วมกันบริจาคเงิน เพื่อตั้งรางวัล “ครูเพื่อศิษย์” ตามที่ระบุไว้แล้ว
ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ หรือตั้งเป็นกองทุน “ครูเพื่อศิษย์ ...”
สำหรับใช้จ่ายในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนที่ทางโรงเรียน
ไม่สามารถจัดให้ได้

การดำเนินการนี้ ต้องระมัดระวัง อย่าให้เกิดความแปลกแยกระหว่าง
“ครูเพื่อศิษย์” กับครูท่านอื่นๆ และหากจะทำให้เกิดกระแสที่ชักจูงครูคนอื่นๆ
เข้ามาดำเนินแนวทางครูเพื่อศิษย์จะเป็นการดียิ่ง

๑๐๑ไม้ที่ใช้ในการไหว้ครู

หญ้าแพรก	เรียนไว้ร่ำเรียนเหมือนหญ้าแพรก
ดอกเข็ม	มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด
ดอกมะเขือ	รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน
ข้าวตอก	มีระเบียบวินัยไม่เกียจคร้าน





ครูที่กำลังบำเพ็ญเพียร

ไปสู่ความเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ควรทำอย่างไร



ที่จริงครูทุกคนสามารถตั้งปณิธานและสร้างตนเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ได้ทุกคน แต่จะเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ที่นายกย่องเมื่อไรนั้น ศิษย์ของท่านจะเป็นผู้ตัดสิน อย่างที่อาจารย์บีแมน ได้เล่าไว้เกี่ยวกับตัวท่านเอง และหากยึดตามที่ท่านอาจารย์บีแมน บันทึกไว้ การเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ต้องการการเปลี่ยนวิธีคิด และเปลี่ยนนิสัย เปลี่ยนวัตรปฏิบัติ ต่อไปนี้ คือ คำแนะนำสำหรับครูที่ต้องการเดินแนวทางนี้

- ◇ ตั้งปณิธาน ที่จะพัฒนาตนเองเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ด้วยการลงมือปฏิบัติ ด้วยเป้าหมายเป็น “บุคคลระดับ ๖” ของ Lawrence Kohlberg และหมั่นศึกษาทำความเข้าใจวิธีการและทฤษฎี เพื่อการทำหน้าที่ “ครูเพื่อศิษย์”
- ◇ ศึกษาวิธีการจากครูที่ประสบความสำเร็จ เป็น “ครูเพื่อศิษย์” ที่เป็นที่ยกย่องจากศิษย์ และไปขอคำแนะนำจากท่าน
- ◇ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคขวากหนาม มุ่งมั่นทำหน้าที่ “ครูเพื่อศิษย์” อย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก
- ◇ หมั่นหาแนวร่วม ทั้งจากเพื่อนครู ผู้ปกครอง ศิษย์ปัจจุบัน ผู้บริหารในโรงเรียนและวงการศึกษา ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า และหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรม การเรียนรู้ การสร้างเสริมสุขภาพ ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นแนวร่วมของการปฏิบัติเพื่อศิษย์ และแนวร่วมของการเรียนรู้



- ◇ อ่อนน้อมถ่อมตน แม้จะประสบความสำเร็จ ได้รับการยกย่อง ก็ไม่อ้ออวด ไม่เยอหยิ่ง ไม่ยกตนข่มท่าน
- ◇ รวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่าย เพื่อให้กำลังใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็น Learning Network การเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้จะประสบความสำเร็จ ได้รับการยกย่อง ก็ยังมีสิ่งท้าทายใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ จากหลากหลายต้นเหตุ
- ◇ เรียนรู้เพื่อการเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ทั้งจากการปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเติมความรู้ปฏิบัติ และจากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับสมองและพัฒนาการเด็ก พฤติกรรมเด็ก และเรื่องอื่นๆ เพื่อเติมความรู้เชิงทฤษฎี
- ◇ เรียนรู้วิธีการจัดบันทึกข้อมูลการทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมบันทึกไว้ นำมาสังเคราะห์เป็นความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ของตนเอง และนำไปตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อประโยชน์ของเพื่อนครูในวงกว้าง ผลงานวิชาการนี้จะช่วยให้ได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง จากผลงานของตนเอง ช่วยให้ได้รับ ลาก ยศ สรรเสริญ และสุข ที่พึงได้จากความอดทนบากบั่นของตนเองในฐานะ “ครูเพื่อศิษย์”
- ◇ จัดการเรียนรู้ เพื่อให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้แบบงอกงามจากภายในเป็นหลักใหญ่ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) มีไฟปรารถนา (inspiration) แรงกล้า (๒) มีฉันทะ และวิริยะ ต่อการเรียนรู้ และการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น (๓) คุณธรรม จริยธรรม (๔) วิชา ความรู้ (๕) ชีวิตจริง ความเป็นจริงในชีวิต ในชุมชน ในสังคม และในโลก



จัดการเรียนรู้ทั้ง ๕ ด้านให้สมดุล และให้เสริมส่ง (synergy) ต่อกัน โดยเห็นว่า ตัววิชาความรู้เป็นเพียง ๑ ใน ๕ ด้าน ของการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่แท้ ต้องเป็นการรอกงามจากภายในเป็นส่วนใหญ่ ถ่ายทอดจากภายนอกเป็นส่วนน้อย และการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ทุกกิจกรรม ศิษย์ควรได้เรียนรู้ทั้ง ๕ ด้านในเวลาเดียวกัน เรียกว่า เรียนรู้แบบบูรณาการ

- ◇ คำนี้ว่า การเป็น “ครูเพื่อศิษย์” นั้น เป็นเป้าหมายและเส้นทางชีวิต เป็นการเดินทาง ที่ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีจุดจบหรือจุดสิ้นสุด ภาษา อังกฤษ เรียกว่า เป็น journey ไม่ใช่ destination
- ◇ ในความเป็นจริงแล้วการเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ไม่ต้องให้ใครตั้ง ไม่ต้องรอให้ใครยกย่อง ตัวเราเองเป็นคนกำหนด เป็นคน ตั้งปณิธาน และเป็นคนลงมือทำอย่างมุ่งมั่น แล้วผลดีต่างๆ จะมาเอง

